

katsaus

 KRIITTINEN KORKEAKOULU

3.1989

KARI E. TURUNEN	3	Juhlat ja kansan elpyminen
OSMO KONTULA	5	Seksuaalisuus elämänvoimana
MAARET WAGER	8	Kohteesta kokijaksi
ANJA LANÉR	12	Lapsettaa ilman lapsia
AIRA HEINÄNEN	13	Ainako pitäisi rakastaa?
KATRIINA KAJANNES	16	Volter Kilpi tuntevan ihmisen kuvaajana
SEKSUAALISUUS	20	on uskallukseen kasvamista
ANJA MÄKINEN	28	Matin monasteri
MIKKO TELARANTA	30	Suomalainen mies ja nainen — se pieni ero kautta aikojen

katsaus

JULKAISIJA Kriittinen korkeakoulu ry.

TOIMISTO Kasarmikatu 19, 00130 Helsinki
Avoimna 9—16
Puhelin 624 977
Postisiirtotili 715 56-0

TOIMITUS Kari E. Turunen, päätoimittaja
Asta Haapalainen, toimitussihteeri
Sini Piippo, toimittaja

TILAUKSET 95 mk/vuosi, 6 numeroa vuodessa

IRTONUMEROT 19 mk, Kriittisen korkeakoulun toimisto,
Akateeminen kirjakauppa, Suomalainen Kirjakauppa

ILMOITUKSET 1/1 sivua 900 mk, 1/2 sivua 500 mk, 1/4 sivua 300 mk

PAINO Painotalo MIKTOR Helsinki

KRIITTINEN KORKEAKOULU perustettu vuonna 1968
sitoutumaton, valtion tukema koulutus- ja kulttuurikeskus
aikuisena kasvamisen mahdollisuuksia
myös ammatillisesti suuntautunutta koulutusta
erilaisia näkökulmia todellisuuden ymmärtämiseen
aatteiden, oppien ja mielipiteiden kohtaamista

SIHTEERISTÖ Esko Paakkola (yleissuunnittelu)
Asta Haapalainen (tiedotus, INKA)
Liisa Kiesiläinen (kasvatuskulttuuri)
Terttu Lemström (toimisto, INKA, näyttelyt)
Sini Piippo (esitelmä- ja keskustelutilaisuudet, kolumnipalvelu)
Keijo Tahkokallio (sapattikoulutus)

JOHTOKUNTA Johtaja Tapani Sihvola (puheenjohtaja), kansanedustaja Arja Alho, filo-
sofian lisensiaatti Markku Graae, kasvatustieteen kandidaatti Kauko Komu-
lainen, professori Erkki Lähde, kirjailija Matti Paavilainen, kansanedustaja
Sirpa Pietikäinen, lääketieteen lisensiaatti Helinä Siikala, yhteiskuntatietei-
den lisensiaatti Kari E. Turunen, professori Reijo Wilenius

Kriittisen korkeakoulun jäsenmaksu 50 mk/vuosi, ainaisjäsenmaksu 400
mk.

Katsauksen artikkelien osittainen lainaaminen on sallittua, mikäli lähde
mainitaan.

Juhlat ja kansan elpyminen

Tämän hetken tunnetuin uskontotieteilijä Mircea Eliade toteaa eräässä teoksessaan, että menneisyydessä juhlat oli tarkoitettu mm. elvyttämään rapistunutta kansaa. Juhlien tehtävä oli palauttaa jumalien ja kaupunkivaltion asukkaiden välinen yhteys, joka oli heikentynyt elämän viettelevissä imuissa ja arkisessa aherruksessa. Jumalilta virtasi järjestävää energiaa, joka palautti niin tarmon kuin moraalisen ryhdinkin alamaisten keskuuteen.

Moraalinen ryhti

Jos yhteyttä korkeampiin voimiin ei hoidettu tai saatu, merkitsi se ehdottomasti yleistä rappeutumista ja valtakunnan tuhoa. Ihmisen tiedettiin olevan altis moraliseen lankeemukseen ja hän tarvitsi parantavaa voimaa aika ajoin. Yksin hän oli avuton pahan oveluuden edessä. Siksi moraalisen inspiraation uusiminen merkitsi tervehtymistä ja henkisen tarmon palauttamista.

Moraalis-henkistä inspiraatiota hoidettiin yleensä yhteydessä luonnonrytmeihin. Juhlat, joiden tehtävänä oli valaa terveyttä ja elvyttää voimia, pidettiin luonnon taitekohdissa. Ne olivat yhteydessä kuoleman, lakastumisen, syntymän ja hedelmällisyyden mysteereihin. Jumalallisen nähtiin ja koettiin ilmestyvän ja virtailevan juhlamenojen muodoissa ja tunnelmissa.

Paratiisillinen meno

Mutta oli toisenlaisiakin juhlia. Useilla kansoilla oli uskomus menneestä paratiisista, jolloin ei ollut kuolemaa, murhetta eikä kipua. Silloin ei tarvittu mitään moraalista järjestystä elämän ylläpitämiseksi. Tietoisuus pahasta ei ollut herännyt ja näin ihminen oli viaton.

Paratiisista aikaa muistettiin siten, että hetkeksi unohdettiin kaikki moraaliset säännöt ja kansalaiset saivat elää täysin villisti. Näistä juhlista syntyi karnevaaliperinne. Ihminen karisti moraalin pakkopaidan yltään ja päästi hetkeksi helpottuneena kaikki irstautuneensa valloilleen. Sanan karnevaali on arveltu tulleen mm. latinan sanasta caro eli liha. Karnevaalit olivat lihan juhlia. Liha sai hetkeksi rentoutua.

Onkin arveltu, että paratiisi merkitsi alunperin intohimojen paikkaa, jossa ihminen ei ollut vielä herännyt tiedon ikeeseen, mutta ei ehkä myöskään ollut langennut pahan, käärmeen houkutuksiin. Jumalat tiesivät ihmisen uuden ja ankean tilanteen ja siksi he sallivat ihmiselle jonkin verran hillittömyyttä. Kristillisessä ajattelussa tähän perinteeseen ei suhtauduttu kovin suopeasti, vaikka siellä oli yhtäläinen käsitys paratiisista moraalisen tietämättömyyden, viattomuuden kehtona. Muslimien taivas näyttäisi olevan täynnä viettelyksiä.

Juhla ja juhannus

Karnevaalikulttuuri on noussut uuteen institutionaaliseen arvoon lähinnä neuvostoliittolaisen tutkijan Bahtinin toimesta. Suomalaisen oppineistonkin tietoisuuteen elämän tämän puolen toi persian kielen dosentti Henri Broms. Markkinatori ja sen villi elämä on nähty luovien ja uutta etsivien voimien temmellyskenttänä. Totuus on toreilla ja tu-ruilla, ei virastoissa ja instituutioissa.

Suomessa erityisesti juhannus merkitsee villiä juhlintaa — ainakin joillekin. Seksuaalinen hurjastelu on jonkin verran sallitumpaa. Hyvin moni tuntee juhannuksen kutsun ja rientää juhlapaikalle ja seuraukset voivat näkyä — mm. syntyvyys- ja hukkumistilastoissa. Toiset kuolevat, toiset syntyvät — usein nimenomaan luovassa ja irstaassa menossa.

Kansan elpyminen

Ihmistä voi virkistää henkinen korkeatasoisuus, hienot taiteelliset elämykset tai muu juhlallisuus. Mutta ihmistä kiristävät myös virallisuus ja valta. Ehkä hän tarvitsee myös paratiisilliset päivänsä. Moraali elvyttää, mutta myös moraalista luopuminen. Moraalittomuus vapauttaa väärästä moraalista — sekin voi olla väärää. Toisaalta raskas työ vaatii raskaat hovit. Elvytys tarvitsee sekä henkistä viritystä että taakoista vapauttavaa iloittelua. Elinvoimaisessa ja luovassa kansassa elävät molemmat.

KET

SEKSUAALISUUS ELÄMÄNVOIMANA

Seksuaalisuudella on suuri merkitys sekä jokapäiväisessä elämässä että vapaana virtaavissa mielikuvissa. Se virittää useimpien mielessä voimakkaita tunteita, kaipuuta ja toiveita omien odotusten täyttymisestä. Tyydyttäviin seksuaalikoemuksiin palaataan mielessä usein yhä uudelleen. Monet ovat valmiita panostamaan paljon sekä aikaansa että varojaan täyttääkseen seksuaaliset toiveensa. Vain harvat jos ketkään seksuaalisuus jättää kylmäksi.

Osmo Kontula

tutkija, Helsinki

Terveyskasvatuksen neuvottelukunnan erotiikka- ja terveysjaoksen sihteeri.

Onko seksuaalisuus vietti?

Viime aikoina on seksuaalisuuden merkityksestä myönteisenä ja hyvinvointia tuottavana elämänvoimana keskusteltu yhä vakavammissa mielessä. Seksuaalisuuden tulkitsemista ja ymmärtämistä merkittäväksi elämänvoimaksi on jarruttanut kuitenkin vanha viettinäkemys, jossa se on rinnastettu perustaviin fyysisiin tarpeisiin, kuten nälkään. Viettinäkemys on elänyt erityisesti uskonnollisissa ajattelutavoissa samoin kuin psykoanalyttisessä teoriassa.

Seksuaalisuuden ymmärtäminen vietiksi on johtanut siihen, että sen tyydyttämistä ei ole arvostettu, vaan sitä on pidetty toissijaisena ja alempiarvoisena esimerkiksi erilaisten henkisten saavutusten rinnalla. Käsitteestä vietti on syntynyt myös mielikuva voimasta, joka pyrkii valtaamaan itselleen mahdollisimman paljon tilaa ja jota siksi on pyrittävä kontrolloimaan ja ilmaisemaan vain sopivaksi tulkitussa määrässä ja sopiviksi katsotuilla tavoilla. Seksuaalisuutta on pidetty samalla kertaa sekä kiehtovana että vaarallisena asiana.

Seksuaalisten merkitysten muotoutuminen

Viime vuosikymmeninä on yhä laajemmin ymmärretty ja tunnustettu, että seksuaalisuus eroaa monessa suhteessa vietin olemuksesta. Ihmisen seksuaalisuus on ensisijaisesti sosiaalista, partneriin suuntautuvaa ja tietoista tavoitteeseen pyrkimistä. Seksuaalisuus rakentuu kulttuurimalleille ja on pääosin opittua. Se sisältää vaikutteita niistä tiedoista ja kokemuksista, joita ihminen on saanut seksuaalisuudesta vuorovaikutussuhteissaan läpi elämänsä.

Seksuaaliset mielikuvat ja toiveet viriävät kiihottaviksi määritellyissä sosiaalisissa tilanteissa, jotka ovat paljolti yksilöllisiä. Seksuaalisuuden olemuksen ratkaiseva ero viettiin nähden on se, että tilanteille annettavat eroottiset ja seksuaaliset tulkinnat edellyttävät ihmiseltä henkistä ja sosiaalista kypsyyttä ja kykyä ymmärtää suhteen toisen osapuolen toiveita ja odotuksia. Vasta tällöin seksuaalinen vuorovaikutus on syvästi tyydyttävää ja molempia osapuolia palkitsevaa. Eri-laisiin tilanteisiin liitettyjen merkitysten ja tulkintojen kautta seksuaalisuus on osa kulttuuriperintöämme.

Seksuaalinen hyvinvointi

Terveyskasvatuksen neuvottelukunnan keväällä 1989 julkaisemassa raportissa — Erotiikka ja terveys — käsiteltiin seksuaalisuutta laajemmin kuin mitä otsikosta voisi olettaa: raportti korosti terveysnäkökohtien lisäksi erotiikan ja seksuaalisuuden merkitystä elämän laadun kohottajana ja hyvinvoinnin lisääjänä. Seksuaalisuutta käsiteltiin sekä terveysongelmien ehkäisijänä että itsenäisenä hyvinvoinnin osa-alueena.

Terveysnäkökulmasta seksuaalisuus on elämänvoima, joka vaikuttaa sekä

fyysiseen että psyykkiseen terveyteen. Jo hormonitasolla on seksuaalisella aktiivisuudella terveyttä edistävää vaikutusta. Sekä miehillä että naisilla sukupuoliyhdyntä lisää testosteronin eritystä. Tällä hormonilla on myönteinen vaikutus fyysiseen terveyteen ja yleiseen toimintakykyyn. Ehkä vielä merkittävämpää on kuitenkin se, että sukupuolinen kanssakäyminen vähentää stressihormonin, kortisolin, eritystä. Sukupuolinen aktiivisuus on tehokas vastalääke stressin haittavaikutuksille. Sen on havaittu vähentävän myös erilaisia psykosomaattisia oireita.

Merkittäväntä elämänvoimaa seksuaalisuus edustaa

mielenterveyden ja psyykkisen hyvinvoinnin alueilla. Sukupuolielämänsä tyytyväiset ihmiset ovat muutoinkin tyytyväisempiä elämänsä. Seksuaalisen tyytyväisyyden on todettu olevan myös avioliittoa kohtaan tunnetun tyytyväisyyden keskeinen tekijä. Seksuaalinen tyytyväisyys on puolestaan korreloinut vahvasti suurempaan halukkuuteen, parin runsaampaan seksuaaliseen aktiivisuuteen ja naisen säännöllisemmin kokeisiin orgasmeihin. Tämä kertoo parisuhteen seksuaalisen yhteispelin onnistumisen tärkeydestä. Mahdollisuus toteuttaa seksuaalisuutta ja kokea eroottisia jännitteitä onkin usein kes-

keisin motiivi parisuhteen solmimiseen ja ylläpitämiseen. Jos parin seksuaalinen vuorovaikutus on aktiivista, jatkuu se vilkkaana tavallisesti vielä vanhuudessakin.

män unettomuutta, alakuloisuutta ja ahdistuneisuutta. Ahdistus on tavallisesti peräisin tilanteista, joissa seksuaalisuus on koettu tai esitetty uhkaavana ja johon liittyviä pelkoja on myöhem-

min vahvistettu.

Seksuaalisuuden myöntäminen elämänvoimaksi tarkoittaa sen itsenäisen arvon ja myönteisen olemuksen myöntämistä. Seksuaalisuus ei ole vain voima, jota voidaan käyttää esimerkiksi psykoneuroottisten sairauksien ennaltaehkäisyyn, kuten psykoanalyttisessa ihmiskuvassa esitetään. Toisaalta se ei ole myöskään ainoa merkittävä elämänvoima, eikä sen merkitystä pidä siksi ylikorostaa tai mystifioida.

Seksuaalisuus antaa laatua elämälle ja lisää elämää vuosiin. Taloudellisen hyvinvoinnin ja vapaa-ajan lisääntyessä on ihmisillä entistä paremmat mahdollisuudet panostaa elämän laatutekijöihin ja henkisen hyvinvoinnin kehittämiseen. Seksuaalisuus on yksi keskeinen elämänvoima, jonka kehittämiseen ihmiset voivat keskittyä yhä enemmän. Rohkeus, avoimuus, ennakkoluulottomuus ja iloinen aistillisuus ovat väyliä monimuotoisempaan ja tyydyttävämpään seksuaalisuuteen. Seksuaalisuuden alueella on meillä vielä paljon mahdollisuuksia käyttämättä.

Elämänvoima

Sukupuoliyhdyntä johtaa syvään rentoutumiseen ja lievittää kiireen ja erilaisten mieliharmien aiheuttamia ongelmia. Romanttis-seksuaalisten suhteiden on todettu ehkäisevän tehokkaasti esimerkiksi yksinäisyyttä ja siitä aiheutuvaa ahdistusta ja masennusta. Seksuaalisesti aktiiveilla on vähem-

KOHITEESTA KOKIJAKSI

Seksuaaliset kokemukset, tunteet ja halut ovat jotain sellaista, mitkä kuuluvat kaikkein eniten ihmiselle itselleen ja joiden keskellä syvimässä merkityksessä tunnemme olevamme yksin. Toisaalta seksuaalisuudessa on aina kysymys suhteesta toiseen ihmiseen, todelliseen tai kuviteltuun, joka on halujemme ja toiveidemme kohde.

Maaret Wager

tutkija, Helsinki

Seksuaalisuutta voidaan kuvata yhteiskunnallisena prosessina, joka luo ja ohjalee halua ja siten "synnyttää" miehen ja naisen. Naisia ja miehiä erottavat toisistaan yhteiskunnalliset sukupuoliroolit, jotka antavat muodon seksuaalisuudelle. Elämme edelleen patriarkaalisessa yhteiskunnassa, jossa miehet ovat sukupuolensa perusteella sisäistäneet valta-aseman suhteessa naisiin ja naiset alisteisen aseman suhteessa miehiin. Tuskin on syytä epäillä, etteikö tämä asetelma heijastuisi myös miesten ja naisten välisiin seksuaalisiin suhteisiin. Seurauksena tästä epäsymmetriasta miesten ja naisten välillä on, että pidettäessä heteroseksuaalisuutta seksuaalisen käyttäytymisen normina, heteroseksuaalisuuden "pakosta" tulee miehen vallan ylläpitäjä. Näin on riippumatta siitä, että suurin osa naisista ja miehistä ehkä pitävää heteroseksuaalisuutta luonnollisimpana ja nautinnollisimpana seksuaalisen käyttäytymisen muotona.

Esimerkiksi vuosisadan vaihteessa, jolloin seksuaalinen ilmapiiri alkoi vapautua viktoriaanisen ajan kahleista, väitettiin mm., että miesten hallinta ja naisten alistuminen ovat biologian määräämiä ja siten luontai-

sia heteroseksuaalisille suhteille. Lisäksi tätä asetelmaa pidettiin niin miehen kuin naisenkin seksuaalisen mielihyvän edellytyksenä. Vuonna 1928 julkaistussa ihanneavioliittoa käsittelevässä oppaassa neuvottiin, että miehen ei tule opettaa vaimoaan ainoastaan siinä, miten yhdynnässä käyttäytyään vaan erityisesti siinä, miten ja mitä vaimon tulee tuntea tässä ainutlaatuisessa tilanteessa. Naisen alistuminen siis erotisoitiin ja miehestä tehtiin valloittaja. Mies toteutti biologista viettiään ja nainen oli kohde, seksuaalisuuden edustaja. Oikeutta omaan seksuaalisuuteen naiselle ei kuitenkaan tuntunut olevan.

Nykyisetkin seksioppaat jatkavat tätä traditiota sisältämällä oletuksen, että sekä miehille että naisille penis on pääasiallinen seksuaalisen nautinnon tuottaja. Yhdyntää lukuunottamatta seksi onkin siis vain esileikkiä. Lisäksi seksuaaliterapiatkin monasti ylläpitävät käsitystä yhdynnän ja siten peniksen keskeisyydestä seksuaalisessa kanssakäymisessä hoitamalla miehen potenssia ja naisen kyvyttömyyttä saada yhdynnässä orgasmia.

Medikalisaatio helpottaa

Jokainen meistä kuitenkin tietää, että seksuaalisuus on paljon muutakin kuin yhdyntää — monet kokemukset voivat olla seksuaalisia ilman fyysistä aktiakin. Ihmisen tapa kokea ja ymmärtää seksuaalisia tilanteita sisältääkin sekä sosiaalisia että psykologisia tekijöitä. Milloin ja miten ihminen kokee jonkin tilanteen seksuaaliseksi? Miten ihmisten väliset seksuaaliset jännitteet syntyvät? Näihin kysymyksiin on vaikea löytää vastauksia siinä tapauksessa, että seksuaalisuutta koskeaa pohdinta juuttuu yksinomaan seksuaalisen aktin ympärille. Näin tehtäessä seksuaaliselle käyttäytymi-

selle annetaan yleensä lääketieteellinen merkitys ja siitä puhutaan terveyden ja sairauden käsittein.

Seksuaalisuuden medikalisaatio juontuu ajattelusta, jossa seksuaalisen halun on nähty asuvan ruumiissa ja hengen puolestaan mielessä. Biologispainotteinen keskustelu on saanut alkunsa vuosisatamme alun ensimmäisten seksologien toiveesta vapauttaa ihmiset viktoriaanisen ajan pakko-paidasta "objektiivisen tieteen" avulla. Vaikka biologisperäisten tutkimusten empiiriset tulokset korjasivatkin vanhoja ennakkoluuloja, ne samalla rajoittivat seksuaalisuus-käsitteen ymmärtämistä. Esimerkiksi Mastersin ja Johnsonin (1966) tutkimukset naisen seksuaalisuudesta osoittivat naisella olevan kapasiteettia lukemattomiin orgasmei-

hin. Mittaamalla seksuaalista halua ja mielihyvää yksinomaan ruumiiseen liittyvinä tiloina kyseiset tutkimustulokset kuitenkin mekani-soivat, trivialisivat ja ehkä entisestään mystifioivat seksuaalisuuden sosiaalisia ja psykologisia puolia.

Toisaalta me ehkä luuammekin medikalisoitua keskustelua seksuaalisuudesta; lääketieteellinen näkökulma seksuaalisiin puutteisiimme tai kyvyttömyyteen (mikä tarkoittaa "normaalista" poikkeamista) säästää nimittäin iätsetuntoamme. Mehän voimme tuolloin käsitellä seksuaalisia pelkojamme ja poikkeavina pitämiämme toiveita fyysisinä toimintahäiriöinä tai hormonaalisina ilmiöinä. Ja fyysisiä vaivojahan ihmisellä saa olla ja niihin voi kasvojaan menettämättä hakea hoitoa . . .

Seksuaalisuuden medikalisaation saama yleinen hyväksyntä saattaa juontua seksuaalisuuden lisääntyvistä merkityksestä nykyisessä elämänmuodossamme: kuten ruumiin kunnon, siis kuntoilun, myös seksuaalisuuden merkitys korostuu yhteiskunnassa, joka arvostaa nuoruutta ja terveyttä. Esim. viikkolehtien lääkäripalstoilla seksuaalisuutta saatetaan käsitellä fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen liittyvänä kysymyksenä lääkäreiden, psykologien ja muiden terveys-spesialistien toimiessa auktoriteetteina. Lisäksi markkinoille ilmestyy yhä uusia käsikirjoja ja oppaita, jotka muovaavat käsityksiämme sekä "normaalista" että "poikkeavasta" seksistä.

Seksuaalisuus on kulttuurisidonnaista

Seksuaalisuuden korostumista voidaan selittää ensinnäkin viittaamalla avioliiton tehtäviin: nykyisessä yhteiskunnassamme, jossa avioliitot eivät enää toimi ihmisten materiaalisen elämän perustana, seksuaalisuuden voidaan olettaa olevan tekijä, joka pitää ne koossa. Toiseksi ihmisten on nykyisin ehkä yhä vaikeampi tuntea itseään minkään arvoisiksi ja yksilönä edes tarpeelliseksi, ja sen vuoksi seksuaalisuuden oletetaan edistävän heidän mahdollisuuksiensa toteuttamista itseään sekä kohottavan heidän itsetuntoaan. Seksuaalisuuden oletetaan myös hälventävän kolkouden ja voimattomuuden tunteita byrokratisoituneessa ja ihmisyyhteisöjä ja -suhteita pirstovassa kulttuurissamme. Poliittinen, sosiaalinen ja henkilökohtainen ahdistus kanavoitetaan siis ihmissuhteiden alueelle, jolloin seksuaalisuus voi korvata muita inhimillisiä tarpeita.

Foucault (1978) on kuvannut sitä, miten käsityksemme seksuaalisuudesta muotoutuvat tietyssä sosiaalisessa ja historiallisessa tilanteessa. Foucault'n mukaan seksuaalisuutta ei esimerkiksi viktoriaanisella ajalla "tukahdutettu" ja sitten 1900-luvun sallivuuden myötä nostettu taas pintaan. Hänen mukaansa ei ole edes olemassa mitään alkuperäistä, inhimillistä viettiä nimeltä seksuaalisuus, joka voitaisiin yhtenä ajankohtana tukahduttaa ja toisena

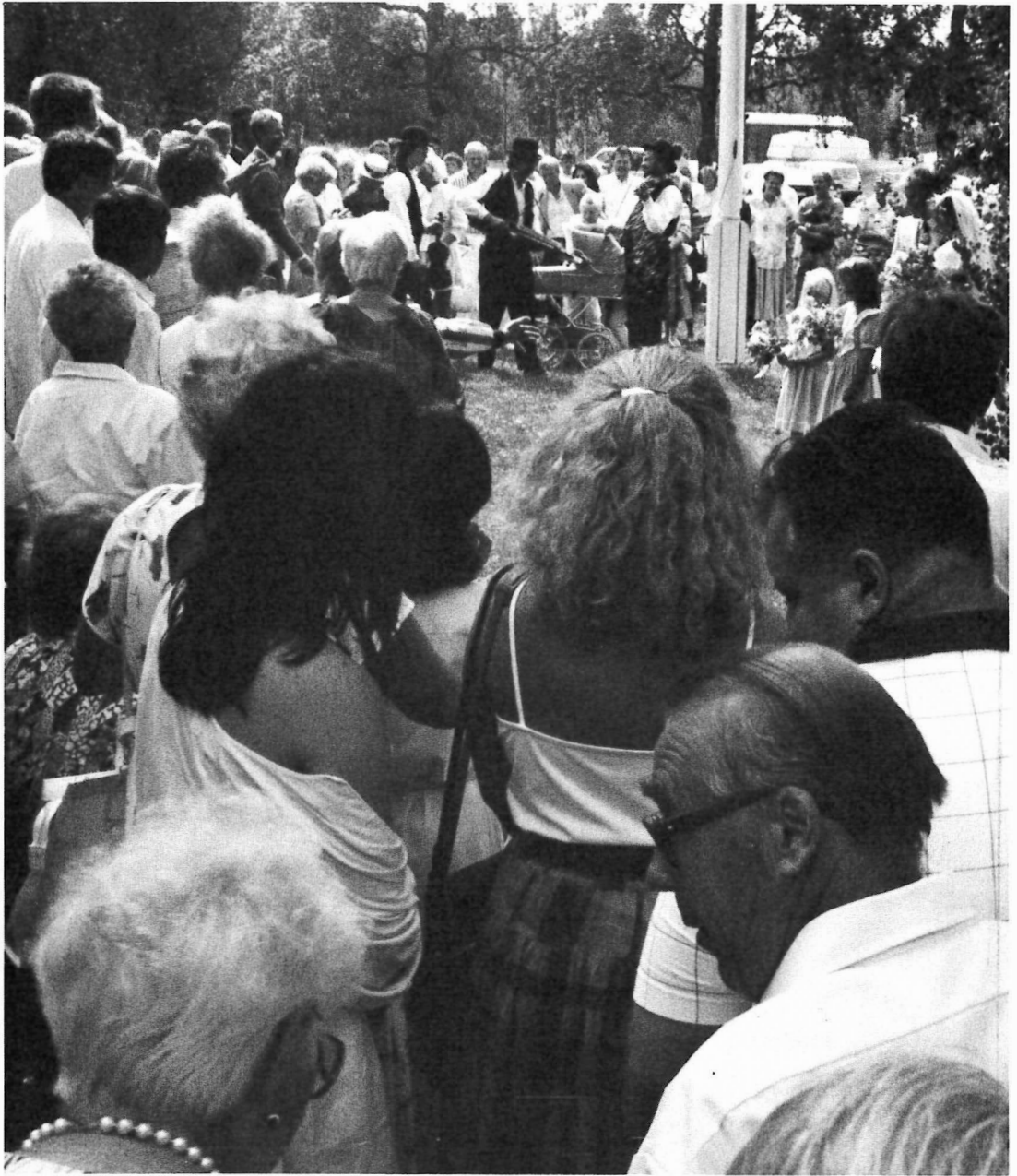
vapauttaa. Pikemminkin on olemassa mahdollisuus tietoisuuteen, käyttäytymiseen ja fyysiseen kokemukseen, jota säätelevät vallitsevat seksuaalisuuteen liittyvät määritelmät, säännöt ja järjestelmät. Seksuaalisuus siis tuotetaan. Sitä muovataan ja muutetaan jatkuvasti.

Esimerkiksi naisen kyky orgasmiin voitaisiin ymmärtää mahdollisuutena, joka voi tietyssä kulttuurissa tai tietyn ihmisen elämässä kehittyä tai olla kehittymättä. Kuten mikä tahansa taito, orgasmin saaminen voi olla universaali inhimillinen mahdollisuus, jonka kehitys riippuu sekä yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta tilanteesta että harjoittelusta ja tavoitteista. Orgasmi voidaan siis nähdä ilmiönä, johon ihmisillä on erityinen mieltymys ja johon voi päästää harjaantumisen tai "luontaisen" lahjakkuuden avulla. Usein orgasmin saamisesta tehdään kuitenkin terveystarkastus, jolloin sen puuttuminen tarkoittaa häiriötä. Nainen, jolla on vaikeuksia orgasmin saamisessa tai joka ei saa sitä lainkaan, tuntee itsensä poikkeavaksi tai sairaaksi ja hakee apua spesialisteilta sen sijaan, että päättäisi harjoitella asiaa. Voidaanhan ajatella, että ihmisestä tulee seksuaalinen samalla tavoin kuin hänestä tulee kaikkea muutakin, eli kehityksen suunta, seksuaaliset kyvyt ja seksuaalisuudelle annettavat merkitykset haetaan sosiaalisesta ympäristöstä.

Plummer (1982) ehdottaa, että seksuaalisuus tulisi ymmärtää analogisena näytelmänä käsikirjoitukselle, joka opitaan senhetkisen sosiokulttuurisen tilanteen puitteissa. Tällainen drama-

turminen metafora seksuaalisesta käyttäytymisestä liittyy seksuaalisuuden ensisijaisesti ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin tilanteisiin. Yhdistettäessä seksuaalisuus ihmisten välisiin sosiaalisiin suhteisiin se voidaan ymmärtää mahdollisuutena, joka pitää konstruoida, siis luoda ja rakentaa, sen sijaan että se olisi jokin omalaksinen ilmiö, joka pitää kontrolloida tai hoitaa ja siten ohjata "normaaliin" suuntaan.

Seksuaalisuus on siis osa inhimillistä käyttäytymistä ja vuorovaikutusta, jonka ilmenemis- ja toteutumismahdollisuudet riippuvat kulloisestakin ihmiselämästä. Tästä näkökulmasta voimme kiinnittää huomiota myös seksuaalisuuden ulkosiin lähteisiin kuten oppimiseen ja suunnitteluun ja vältyä kohtalonomaiselta ajatukselta, että olemme pohjimmiltaan esim. pelkojemme tai "puutteidemme" armoilla. Voimmehan muuttaa ja järjestellä seksuaalisen "käsikirjoituksen" merkitystä. Voimme itse vaikuttaa siihen, minkälaiseksi seksuaalinen "esityksemme" eri elämäntilanteissa ja -vaiheissa muotoutuu. Ne muutokset ja kehityssuunnat, jotka valitsemme ja joiden eteen työskentelemme, selittävät seksuaalista käyttäytymistämme ja lisäävät tässä suhteessa itseymmärrystämme. Voimme myös purkaa sisäistämiamme heteroseksuaalisuuteen perustuvia valtarakenteita ja muovata omaehtoista, autonomista seksuaalisuuttamme, joka valitsee kohteensa ja mieltymyksensä itse.

Kirjallisuutta:

Foucault, M. (1978) *The History of Sexuality*. Pantheon, New York.

MacKinnon, C.A. (1983) *Feminism, Marxism, Method, and the State: Toward Feminist Jurisprudence*. *Signs* vol 8 No 4.

Masters, W.H. & Johnson, V.E. (1966) *Human Sexual Response*. Little, Brown, Boston.

Plummer, K. (1982) *Symbolic Interactionism and Sexual Conduct: An Emergent Perspective*. Teoksessa: M Brake (toim.) *Human Sexual Relations: Towards a Redefinition of Sexual Politics*. Pantheon, New York.

Rich, A. (1980) *Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence*. *Signs* vol 5 No4.

Tiefer, L. (1987) *Social Constructionism and the Study of Human Sexuality*. Teoksessa P. Shaver & C. Hendrick (toim.) *Sex and Gender*. Sage, Newbury Park.

LAPSETTAA ILMAN LAPSIA

Suomessa nähtävien televisio-ohjelmien taso on surkuteltava. Asiaa ei tee lainkaan lohdullisemmaksi se, että joukkoviestimet heijastavat koko yhteiskuntamme henkistä tilaa tai pikemminkin henkistä lamaa. Televisio tuottaa meille samaa lapsellista viihdettä joka päivä nyt jopa neljältä kanavalta sekä lisäksi vielä kaapeli- ja satelliittikanavilta. Tyyppillinen ohjelma on sellainen, jossa joukko tutunnäköisiä aikuisia leikkimielisesti kilpailee toistensa kanssa piirtämällä, tasapainoilemalla, sanoja keksimällä, juoksemalla, kahlaamalla, syömällä jne. Suosituin ohjelma on julkinen parittamisleikki, jossa typerä latteuksia laukova juontaja toimii parittajana. Vielä emme ole aivan niin pitkällä kuin Italiassa, jossa televisio järjestää julkisia seksikilpailuja. Näissä ohjelmissa ihmiset tulevat tv-studioon esittelemään muun muassa stripteasetaitojaan ja muita avujaan.

Tietenkin kotimaisen ohjelmatarjonnan joukossa on myös tasokkaita otsikko-ohjelmia, mutta nämä tuntuvat häviävän muun alle. Esimerkiksi ruotsinkielisen ajankohtaistoimituksen viimeisyksinen ohjelma Dalai Lamasta oli korkeatasoinen, mutta sitä ei ole saatu suomeksi tekstitettynä lainkaan ohjelmistoon. Kaikki ajattelevat ihmiset tietävät, että meidän aikanamme tehdään monia hyvin tärkeitä ratkaisuja, joiden vaikutus tulee heijastumaan kauas tulevaisuuteen, useimmiten sukupolvien ajan. Juuri nyt pitäisi kansalaisten olla valppaina ja käyttää demokratian heille suomia oikeuksia vaikuttaa päätöksentekoon. Onko tulevilla sukupolvilla enää lainkaan puhdasta ja tervettä luontoa ympärillään? Varastoimmeko tulevaisuuden ihmisille hengenvaarallisia ydinjätteitä? Kun tarvittaisiin valvutuneisuutta ja asiantietoja elintärkeistä asioista, saamme seurata, miten hyvin entinen missi pärjää tikanheitossa tai nykyinen puoluejohtaja luonneanalyysissä.

Koko Yleisradion ja Mainostelevisiion ohjelmapolitiikka on vinoutunut, yksittäiset toimitukset ja toimittajat ovat pudottaneet riman maan alle. Leikkimielisyys ja huumorintaju ovat terapeuttisia taitoja, mutta keitä nämä lapsellisuudet jaksavat enää huvittaa. Aivan oikein: ne huvittavat lapsia. Perheemme nuorimmat pojat jaksavat ohjelmia aina silloin tällöin katsoa. On omalla tavallaan koomista, kun lapset tuijottavat televisiosta leikkiviä aikuisia.

Viiden lapsen äitinä toivoisin aikuisten käyttäytyvän aikuisten tavoin. Tällä en missään tapauksessa tarkoita tosikkomaisuutta, vaan älyllisyyttä, nokkeluutta ja elämänviisautta. Viime syksynä satuin menemään uuden seurapelin esittelytilaisuuteen Helsingissä. Siellä eri alojen julkikset leikkivät ja kilpailivat keskenään. Kaikki oli täysin harmittonta. Kutsuvierasyleisö nappaili drinkkejä ja pikkusyötävää. Siinä oli kuitenkin jotain hyvin aavemaista. Missään ei näkynyt lapsia — ei ainuttakaan. Aikuiset leikkivät lapsellisia leikkejä keskenään.

Tilaisuuden jälkeen aloin jälleen kerran miettiä yhteiskuntamme ikärakennetta, ihmisten privatisoitumista ja eri sukupolvien eristäytymistä toisistaan. Itä-Suomessa on ihmisillä ollut tapana kysyä: "Miten on sinun sielusi laita?" Nyt tuo tapa on katoamassa sieltäkin ja enää vain aivan vanhimmat ihmiset osaavat tehdä tuon tärkeän kysymyksen. Miten on ihmisen sielun laita tänä päivänä? Aikuiset jäljittelevät lapsia. Lapset nauravat lapsellisille aikuisille. Ja siellä kaikilla oli niin mukavaa . . .

Anja Lanér

PITÄISIKÖ AINA RAKASTAA?

Lupauduttuani esittämään puheenvuoron aiheesta "Pitäisikö aina rakastaa?" tiesin tehtävän vaativuuden. Tulin lupautuneeksi rakkaudesta Kriittiseen Korkeakouluun, joka taas johtuu siitä, että olen varsin läheltä nähnyt tuon yhteisön monimuotoiset ponnistelut valon lisäämiseksi henkiin pimeyteen ja siten ihmisten suoriutumiskyvyn lisäämiseen.

Aira Heinänen

sosiaalineuvos, Helsinki

Rakastamisen voi mieltää mm. kohteen mukaan monin tavoin. Georg Ots ja Kauko Käyhkö lauloivat: Rakastan elämää. Lapsuuden iskelmässäni laulettiin, että rakastaa voi monta kertaa, rakastua kerran vain. Rakastamisen onnesta ja autuudesta sekä kipeydestä ja surkeudesta on tehty lukemattomia kirjoja, aforismikoosteita, runoutta, musiikkia, kuvataidetta, elokuvia. Rakkautta on ylistetty uskonnoissa.

Mitä se rakastaminen oikein on?

Rajaan rakastamisen käsitteeseen rakkauden toiseen ihmiseen. Tyypillisin kohde on vastakkaiseen sukupuoleen kuuluva henkilö, jota kohtaan tunnetaan kaikenlaista hellyyttä, eroottista ja seksuaalista vahvaa kiinnostusta, jolle omistetaan itsemme ja joka ikään kuin omistetaan. Rakastavaisten katsotaan sulautuvan yhteen, muodostavan parin.

Rakastamisen synonyymejä ja varsin lähellä olevia teonsanoja ovat lempiä, pitää toisesta kovasti, helliä. Vähäisempää tunnelatausta ja kiinnostuksen astetta kuvaavat diminutiiviset verbit

rakastella, armastella saati sitten lemmiskellä. Niissä välittyy kevytkenkäinen hetkellisyys, myös toisen henkilön mitättömyys ja oman suhtautumistavan vähättely, nautiskelukin.

Rakastaminen on totaalisuudessaan vaikea ja kipeä asia. Sillä alueella on moni polttanut siipensä, petetty, pettänyt, haaksirikkoutunut varsinkin nuoruudessaan. Emme saa kuitenkaan rajata vanhempaa väkeä rakastamisen ulkopuolelle. Tästä asiasta voitaisiin puhua pitkäänkin. Rakastamisen vaikeus ilmenee niissä tilanteissa, joissa rakastava ei saa vastarakkautta. Tällöin itsetunto on koetuksella, ellei henkilö ole luonteeltaan masokisti eli tuollaisesta tilanteesta nauttiva.

Voimme rakastua myös oman sukupuoleemme edustajaan, jos niikseen on. Silloin meille annetaan lajiniemike homo tai lesbo. Ilmiö tulisi käsittää tunnevaikutuksiltaan samanlaiseksi kuin heteroseksuaalinen suhde, mutta pitkä tie kohden suvaitsevuutta on kuljettavanamme.

Rakastaminen kohdistuu myös omiin lapsiin ja vanhempiin, lähisukulaisiin. Se on useimmiten itsestäänselvintä, ehdottominta ja pysyvintä, mutta tiedämme ettei käytännössä näin aina ole.

Kun rakastamme toista henkilöä, tulee tunteen olla molemminpuolista. Näin olemme siis lemmen seitsemännessä taivaassa. Eikö tämä ole onnen visio? Kun rakastamme ja meitä rakastetaan, hehkumme ulospäinkin lempeä ja lämpöä, jaksamme, kun akkumme on ladattu.

Rakastamisen asteita on monia ja sanonnat ovat kuvaavia: "rakastaa silmittömästi ja sokeasti" kertoo jo siitä, että rakkauden ansioita jätetään tosiasioita näkemättä; "rakastaa mielettömästi, kaikkensa antaen" merkitsee, että järki on karkuteillä ja epärealistisuus on vallalla; "rakastaa vilpittömästi" tarkoittaa, että voisi tehdä sen vilpillisestikin. Puhutaan platonisesta ja ruumiillisesta rakkaudesta, aistillisesta, toivottomasta, vapaasta ja Väinö Linna kirjoitti mustasta rakkaudesta. Ensirakkaus on saanut monia taiteellisia tulkitsijoita luomisen työhön.

Suomessa emme viljele kovin innokkaasti positiivisia sanoja. Rakas-sanaa johdannaisineen käytämme harvemmin kuin monessa muussa maassa. Amerikkalaisessa hampurilaisbaarisissa sinua sanotaan *loveksi* ja *dear* olet melkein aina. Me olemme sisäänpääntyneitä, mutta myös nuukia tunnustuksenannossa. Pelkäämme olla kohteliaita, jotteemme tulisi väärin tulkituiksi.

Merkillepantavaa on, että viimeisen vuosikymmenen aikana suomalaiset ovat oppineet hitusen halaamaan naapuriamme tavatessa, jopa läimäyttämään olalle ja yleensä koskemaan. Tämä tapa oli aikoinaan lähinnä suomenruotsalaisten tapa ja fil-

meistä näimme neuvostoliittolaisten valtiomiestenkin suutelevan toisiaan. Olisiko meilläkin uusi hellyydenosoitusten oppi versoamassa? Annammehan tänä päivänä mm. isien tulla synnytyksiin ja päästä muutenkin lasten lähelle.

Pitääkö rakastaa?

Otsikossa kysytään edelleen pitäisikö rakastaa, olisiko pakko. Rakastamiseen ei kukaan voi itseään eikä toista pakottaa, tällä alueella emme ole käskytettävissä. Henkilökohtaisesti olen esimerkiksi tuntenut syyllisyyttä, kun olen havainnut, etten kaikkia lähipiirin lapsia kohtaan tunnekaan positiivisia tunteita, jotkut tuntuivat käsittämättömän vastenmielisiltä, vaikka ovatkin viattomia lapsia. Samoin tiedämme kokemuksesta, etteivät kaikki vanhat vanhemmat ole lastensa rakastamia, vaikka ovatkin ikänsä puolesta kunnioituksen ansaitsevia. Ensi- ja turvakotien liiton vanhusperheväkivallan kohteena -projekti tuotti korutonta kertomaa

tästä aiheesta hämmästyttävän paljon. Eli vanhukset eivät tässäkään suhteessa poikkea muista ikäryhmistä.

Täytyy varmaan realistisesti tunnustaa, että me emme voi ainakaan kaikkia rakastaa, vaan kyseessä on kahden suhde toisiinsa ja siinä vaikuttavat tekijät ovat moninaiset.

Hoitotyön ja pitkän elämäkokemuksen kautta meillä on monenlaisia totuuksia rakastamisesta. Me seuraamme tilanteita perheissä silloin, kun on pudotettu seitsemännessä taivaasta jopa kellarin puolelle, me kuulemme myös uskomattoman huikaisevia ja kipeitä "lovestoryja" keskenään kamppailevista perheistä. Tiedämme ettei ole mustia eikä valkoisia lampaita, vaan kirjavaa laumaa. Turvakodeissa esimerkiksi kieltäydymme syyllisen ja uhrin etsimisestä.

Kaikki tapaukset ovat yksilöllisiä, mutta joitakin lajityypillisiä totuuksia voitaneen tuoda julki. Arki on aina toinen kuin korkeatunnelmainen juhlahetki. Ihmisen kestäkyky on rajallinen. Yhteiskunta säätelee raken-

teellaan julmasti yksittäisen kansalaisen elämää, ajatellaanpa vain asuntotilannetta, työelämän kuristavuutta, epätasa-arvoa. Avioerojen lisääntyminen ja perhe- muodon vaihtoliikkeen nopeutuminen nostaa esiin kysymyksen: eikö sitten rakastettukaan? Mihin se rakkaus loppui, katosi tai vaihtui? Oliiko tullut liikaa luvatuksi, kun vastamaëssäkin piti rakastaa?

Lastensuojelijana haluaisin pitkäänkin puhua eroavien ja uusperheiden lasten tilanteista sekä näihin perheisiin kohdistettavien ja heille tarjottavien tukitoimien tarpeellisuudesta. Joka tapauksessa olen sitä mieltä, että perheissä voitaisiin vähemmän tulkita, urkia ja koettelelle asettaa aikuisten ihmisten keskinäisen rakastamisen määrää. On muotia psykologisoida kotikeinoin oman onnen vaihtoehtoja ja johdatella tilanteita jyrkanteen laidalle. Siitä saatetaan jopa keikah- ta, vaikei olla ihan sitä haluttukaan. Perään tässä jonkinlaista kypsyyttä avo- ja aviopareilta.

Ainako?

Viimeinen sana otsikossa on "aina". Pitäisikö aina rakastaa? "Kuka sitä aina jaksaa", sanoi työtoverini. Pitäisi, mutta suotakoon astereroja ajoittain. Rakastamisesta puhuttaessa käytetään käsitteistöä merenkäynnistä: tyrsky, suvanto, aallonharja, vuoksi, seisova vesi, sekä tuleen liittyvää kieltä: roihuaa, leiskuaa, kipinöi, hiltyy, sammuu. Näistäkin saamme vaikutelman ajoittaisuudesta. Helppointa on rakastaa mukavaa, kaunis-

ta, mieleistä, itselle mielihyvää tarjoavaa henkilöä. Siinä peilaa omaa rakastettavuuttaankin. Mutta varmaan järjestäjät ovat tarkoittaneet, että pohdimme myös, rakastammeko syrjäytettyjä, hankaliksi ja raihnaisiksi käyviä lähimmäisiämme ja niitäkin, jotka tuottavat meille tuskaa, alistavat ja riistävät meitä? Miten pitkälle rakkaudessaan tulisi venyä? Käännämmekö toisenkin poskemme, tuleeko meidän kärsiä, kestää ja unhoittaa?

Tällaisissa tilanteissa meidän vaatimustasomme, itsearvostuksemme joutuvat punnitukseen ja mittaukseen. Suhteellisuudentajua kutsutaan silloin myös paikalle. Olemme tavallisessa elämässämme ja hoitotyössä lisäksi joutuneet esittämään mm. seuraavia kysymyksiä: mitä ihmettä vaimo tuossa miehessä näkee, kun jaksaa vuodesta toiseen sietää hävyttömyydet? miksi tuo nainen toistamiseen nai taakakseen alkoholistin? miksi tuo vanha äiti antaa alkoholistipojan kiristää ja ryöstää itseään? mikä saa kunnan miehen pitämään luonaan häntä pettävää ja huijaavaa naista? miten nuoret lapset kestävät julmia vanhempiaan? Näihin kysymyksiin saa usein vastauksen: kun he kuitenkin rakastavat. . . Monet tosin puhuvat heidän välilleen syntyneistä erilaisista riippuvuuksista, jotka kummallisin tavoin pitävät ihmiset sinnikkäästi yhteiskärsimyksissään. Usein on niin, että yhdessäpitävä voima on jokin keskinäinen salaisuus tai muu seikka, jolla voidaan kiristää.

On myös kannanottoja, joiden mukaan moraalisesti ainoa oikea tapa on kestää

ja kantaa taakkansa, koska on sen ottanut. Eli nähdään, että pitäisi vain rakastaa. Itse olen päätenyt siihen, että rakastamisen tulee olla tasa-arvoinen tapahtuma, joka saa myös siitä tasa-arvoisuudesta voimansa kestää karikoissakin.

Kohtuuttominta elämässä on se, jos ihminen ei missään vaiheessa saa kokea tulleen rakastetuksi. Tiedämme järkyttäviä elämäkokemuksia, joissa lapsi ei saa keneltäkään rakkautta. Suurrikollisten taustoista löydämme juuri kylmimmät lapsuustarinat.

Tunne rakastamisesta ja sen kohteena olemisesta on kaiken kaikkiaan mahtava, ratkaiseva, kulttuuriamme ylläpitävä voima. Puhumme ensi- ja turvakotityössä lähipasifismista, jolla tarkoitamme kaikkia ponnisteluja läheisten ihmisten keskinäisen kanssakäymisen laadulliseksi edistämiseksi. Liian paljon on rakkaudettomuutta, liian vähän hellyyttä ja huolenpitoa toisesta. Rakkaudenkaipuu on hui- kaiseva ja harmittavaista on ettei sitä havaita koska ja kun sitä ei voida eikä osata näyttää.

Artikkeli perustuu Kriittisen korkeakoulun tilaisuudessa 30.11.88 pidettyyn alustukseen

VOLTER KILPI TUNTEVAN IHMISEN KUVAAJANA

"Nyt on taide juuri se, joka vapahtaa tunnemaailman ihmisen rinnassa", Volter Kilpi kirjoittaa esseessään Taiteesta ja siveydestä. Hänen omassa tuotannossaan ihminen on nimenomaan tunteva ihminen, ja ylimmiksi arvoiksi tulevat kauneus ja ihmisen sisäisyys. Kauneutta Volter Kilven henkilöt eivät löydä pelkästään taiteesta, vaan sitä on myös elämässä itsessään. Kauneutta on katseen molemmin puolin, ja sen havaitseminen muuttaa ihmisen tunne maailmaa.

Katriina Kajannes
fil.lis., Jyväskylä

Tunneavaruus

Tunne on ihmisen kokemuksissa aina jollakin tavalla mukana, huomaamme sitä tai emme. Tunteemme ja koko sisäinen elämämme voi olla joko rikasta ja vivahteikasta tai kapeutunutta ja urautunutta. Tunteistomme värittää koko olemistamme; siitä suodattuu aineksia ja sävyjä ajatteluamme. Joskus tunteet tuntuvat tulevan ulkopuoleltamme, enemmän tai vähemmän valmiina muodostelmina, jotka sitten valtaavat mieleemme. Joka tapauksessa ne ovat aina mukana siinä, kun todellisuus meissä syntyy. Ja meissä syntyvä todellisuus kantaa tunteittemme leimaa.

Kari E. Turunen käyttää tutkimuksissaan käsitettä tunneavaruus. Kirjassaan Ihmissielun olemus (1987) hän toteaa, että energinen ajattelu edellyttää herkkää tunne-elämää. Edelleen Turunen tekee selkoa siitä, miten tunteet ovat mukana yksilön liittymisessä asioihin. Niiden kautta saamme myös merkityksiä ilmiöille. Tunteitamme siis tuskin on syytä vähätellä. Sen sijaan lienee hyödyllistä tarkastella niitä myös ulkopuolelta. Turusen kirja virittelee pohdintaan omakohtaisesti, mitä tunne on, millaisia hahmoja ja laatuja sillä on, miten

voimme siinä kohdata rajojamme ja lisätä vapauttamme.

Volter Kilven tuotannossa henkilöiden tunneasteikko on laaja. Voisi sanoa, että heidän tunneavaruutensa on samea tai kirkas, suppea tai väljä. Joskus tunne on niin sumuinen, että se estää ilmiöitä näkymästä; toisenlaisten tunteiden "läpäisevyys" on parempi. Henkilöiden emotiivinen olemus ei ole itsestäänselvää, sellaisenaan kertakaikkiser valmista ja annettua. Se on muuttuva ja ongelmallinen alue. Sillä on erilaisia kehitysvaiheita ja kausittain vaihtelevia luontumuksia. Henkilön muuttuminen on aina myös tunteiden muuttamista.

Uusromanttista tunnevoimaa

Volter Kilven tuotanto jakautuu pääosin kolmiksi: uusromanttisiin varhaiskauden teoksiin, esseisiin ja ns. Saaristosarjaan. Kilven tunneestetiikka on vain yksi juonne Suomen moni-ilmeisessä uusromantiikassa. Juuri tuolloin sanataide laajeni ratkaisevasti. Silloin oltiin myös erityisen alttiita vastaanottamaan eri tahoilta tulleita vaikutteita; kauden

virtaukset ovat niin moninaisia, että ne ovat osittain jopa ristiriitaisia keskenään. Eino Leino antoi kaudelle nimityksen kansallinen uusromantiikka; kansallis-karelialainen linja oli näkyvä taide-elämässä. Yksipuolisuuteen ei silti menty: mukaan tuli yleiseurooppalaisia vaikutteita, ja karelianismin kanssa samanaikainen oli symbolistinen virtaus.

Uusromantiikan sanataide ei heijastele yhtenäistä maailmankuvaa eikä tyyliihannetta; samanaikaisia pyrkimyksiä ja linjoja oli useita. Joel Lehtosen nuoruustuotannon slaavilaisromanttiset sävyt, Otto Mannisen symbolismi ja L. Onervan dekadenssivietettytykset ovat keskenään hyvinkin erilaisia. Eräitä yhteisiä piirteitä tietysti oli. Niinpä pantheismi oli varsin yleisesti vallalla, samoin henkinen ihmiskuva. Nietzscheläisyys kiinnosti, mutta osa kirjailijoista asettui sen puolelle, osa oli sitä vastaan. Volter Kilvella Nietzschin filosofiaan tutustuminen merkitsi vapauttavaa ja innostavaa elämystä.

Ensimmäisissä romaaneissaan Volter Kilpi on jo ehdoton individualisti. Tärkeitä käsitteitä hänen tuotantonsa yhteydessä ovat persoonallisuus, rakkaus, kauneus. Lyyrisen Bathseba-romaanin (1900) alaotsikko on nuorelle Kilvella luonteenomainen: Davidin puheluja itsensä kanssa. Tunteen oikeutusta julistavaan teokseen kirjailija sai tyyli-
virikkeitä Vanhasta Testamentista ja myöhemmin suomentamastaan Nuoren Wertherin kärsimyksistä. Monologi on vuolasta, ker-
tojan sisimmästä pulppua-
vaa; sanonta etsiytyy kärjis-

tyksiin ja paradokseihin.

Romanttisesti Kilven Davidin maailmantuska ja rakkaus ovat samalla kosmisia. Rakkaus on elämän hyök, joka käy kaiken lävitse. Se etsii omat oikeutensa; ulkopuolinen moraali ei kahlitse sitä. Tunteessaan romaanin minä-hahmo etsii olemassaolon lainalaisuuksia. Oman sisimmän kuuntelu ja toteuttaminen ovat hänelle pyhä asia, ja rakkaudessa hän kokee yhtyvänsä kaikkeen elävään. Rakkaus on Jumala. Vain sille antautumalla voi toteuttaa oman olemisensa täydellisesti. "Sillä maailma on paljon rakkauden ilmestys ja kuva, ja rakkaus sen lävitse kaikessa käy".

Kilven proosassa ihminen on kaiken mitta. Ihmisen sisin olemus ja hänen persoonallisuutensa saavat osakseen päähuomion. Juoni ja ulkonainen tapahtuminen tarjoavat mahdollisuuden tämän ydinihmisyyden esiintuloon. Suhteessa ulkomaailmaan se toteuttaa itseään. Tälle "sisäiselle" ihmiselle myös tunne ja ajatus ovat eräänlaisia aistimia, joiden kautta hän on kosketuksessa todellisuuteen. Tunteet eivät kuitenkaan ole Kilven henkilöille pelkääntään heidän henkilökohtaista todellisuuttaan, vaan kuten David, he ovat havaitsevinaan tunnelaatuja myös kaikessa heitä ympäröivässä.

Parsifal, alaotsikoltaan Kertomus Graalin ritarista (1902), on Volter Kilven romaani, jossa kartoitetaan ihmisen sisäistä kehitystietä. Siinä on keskeistä ihmisen tunne-elämä, joka muuttuu yksilön edetessä kehitysvaiheesta toiseen. Vasta löydettyään varsinaista itseään

Parsifal kykenee antamaan jotakin arvokasta toisille. Tunteen puhtaus ja pyyteetömyys on hänen pelastuksensa. Hyvyyden ja kauneuden saavuttamista edeltää sisäinen vihkiytyminen niille.

Antinous-romaanissa (1903) Kilpi kuvaa taide-elämystä ja esteettis-kontemplatiivista asennoitumista. Kauneuden ja arjen ristiriita jää sovittamatta. Kilven varhaistuotannon muiden henkilöiden tavoin Antinous tavoittelee täydellisyyttä, ja hänen elämäntuskansa on täyttymättömyyden tuskaa. Klassinen taideihanne edustaa romaanissa korkeinta ihmiselle mahdollista täydellisyyttä, mutta se jää irralliseksi muusta olemisesta. Taide-elämyksen korostunut sisäisyys on Antinoksen voima ja heikkous. Tunteensa kautta hän samastuu taideteoksiin ja luontoon, mutta ylenmääräinen herkkyys johtaa paikoilleen jäämiseen ja vieraantumiseen elävästä elämästä.

Tunne on ensisijainen Volter Kilven lyyrisissä varhaiskauden romaaneissa. Niissä ihminen tarvitsee tunnetta ja taidetta voidakseen kasvaa täyteen ihmisyteen. Sama näkemys tulee esille Kilven esseissä. "Ihmisen tunnettavissa ei ole muuta, kuin ihmisen tunto maailmasta", hän kirjoittaa teoksessaan Ihmisestä ja elämästä (1902). Luominen ja ymmärtäminen edellyttävät sen mukaisesti sisäisen itsen kuuntelemista. "Ajatellakseen oikein tulee ihmisen osata rehellisesti ja paljastaasti nähdä tunteensa."

Volter Kilven näkemyksen mukaan ihminen ei niin-

kään elä teoissaan vaan sisäisyydessään. Teko ei ole välttämättä ensisijaista eikä pysyvää; ihmisen arvo ei määräydy hänen aikaansaannoksissaan. Kilven romaaneissaan henkilöiden maailma ei ole suoritusten maailma. Ihmisyyteen kuuluu kirjailijan katsomuksen mukaisesti laadullisuuksia, jotka toteutuvat eriasteisesti. Kirjailija arvostaa selvästikin taiteen mahdollisuutta vaalia ihmisessä kauneusaistia ja vaihteiden tajua.

Tajunnanvirta

Ns. Saaristosarjassaan Volter Kilpi loi omaperäisen ja modernin kertomatekniikan. Hänen myöhäistuotantonsa sukulaisteokset löytyvät yllättävän kaukaa, kansainvälisen modernismin klassikoista. Vaikka hänellä on James Joyceen ja Marcel Proustiin eräitä ilmeisiä yhtymäkohtia, kyse ei suinkaan ole vaikutteiden välitymisestä, vaan Kilven romaaneissaan käyttämä tajunnanvirtateknikka kehittyi omaehtoisesti.

Kuten Joycea ja Proustia, Kilpeä askarruttaa ajan olemus sekä se, miten ihminen hetkestä hetkeen hahmottaa todellisuutta. Tässä prosessissa on keskeistä henkilöiden tunteiden ainainen väreily. Kilpi pyrkii proosassaan eliminoimaan totunnaisen aikakokemuksen ja korvaamaan sen uudella tavalla, ihmisen tajunnantoimintoja paremmin vastaavilla tavoilla. Jo esseissään hän kirjoitti jokaisen hetken rikkaudesta. Hänen katsomuksensa mukaan elämän kauneus ja täydellisyys on tajuttavissa

jokaisena ohikiittävänä silmänräpäyksenä. Tällaisia täyteläisiä silmänräpäyksiä ja todellisuuden syntymistä niissä hän sitten kuvaa epikaassa.

Kirjailija ulottaa näkemyksensä elämän dynaamisuudesta myös kieleen. Kaikki tapahtuu, syntyy joka hetki. Jotta sen voisi ilmaista, myös kielen on uudistuttava, tuoreuduttava. Kilpi käyttää usein hyvin pitkiä ja polveilevia virkkeitä sekä erikoisia sanontoja ja sanamuotoja, mm. omatekoisia yhdysanoja. Niiden avulla hän luonnehtii ihmisen sisäisen elämän vireyttä ja ulkomailman rikkautta. Jokaisen lauseen oli kirjailijan sanojen mukaan määrä sädehtiä niin kuin pisara sädehtii valon osuessa siihen. Henkilöiden tunnevire heijastuu suoranaisesti heidän sisäiseen puheeseensa. Tunteiden alituista läikehdintää vastaa kielen moni-ilmeisyys.

Saaristosarjassa ihmiset eivät jää irralliseksi, vaan he ovat mukana sukupolvien ketjussa samoin kuin myös laajemmassa elämän kokonaisuudessa. Alastalon salissa -romaanissa (1933) länsisuomalaiset ihmistyyppit osoittavat hyvinkin vivahteikasta sisäistä elämää. Kilven henkilöiden kokemuksesta jatkuu yhtä rikkaana sisään- ja ulospäin: ajatukset, tunteet ja unelmat virtaavat heistä ympäristöön. Tunteissa he ottavat todellisuutta haltuunsa. Tämä kaikki vastaa sitä, mitä kirjailija pitää tärkeänä jo esseessään Nykyaikaisista taidepyrinnöistä (1905). Siinä hän julistaa pateettisesti kauneuden arvoa mutta myös ihmissielun pyrkimystä "aina oman sielun soin-

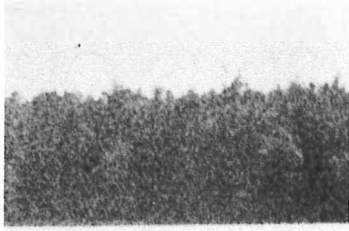
nulla kirkastaa maailma".

Saaristosarjassa kaiken elävän ominaisuutena ja elämän itsensä taipumukseksi on eräänlainen "säteily" tai alituinen, monitasoinen vuorovaikutus ympäristön kanssa. Tässä prosessissa yksilö koko ajan antaa jotakin itsestään ympäristöön. Nimenomaan tunne esiintyy tällaisena säteilynä, jossa ihminen ikään kuin levittäytyy ulospäin ja valaisee maailmaa sisäisyytensä valolla. Aurinko kuvana ihmisen henkisestä olemuksesta on hyvin tavallinen kirjallisuudessa.

Alastalon salissa -teoksessa tunteet ja tunnelmat ovat voittopuolisesti päivänpaisteisia. Novellikokoelmassa Pitäjän pienempiä (1934) tulee ilon ja tyytyväisyyden vastapainoksi mukaan elämän vaikeuden kuvaus. Tuska, kärsimys ja ihmisvivaajan elämäntunnot tuovat lisänsä kokonaisuuteen. Teoksen päättävässä Jäällävaeltaja-novellissa hallitsevat päähenkilön pettymys ja katkeruus, ja valoisat sävyt ovat vaihtuneet yksinäisyyden ja kuoleman pimeyteen. Kirjailijalle ominaisella tavalla tässäkin novellissa tuodaan silti esille ihmiselämän arvokkuus.

Tunne ja kauneus

"Elämä on rakennettava elämän uskosta", kuuluvat Kirkolle -romaanin (1937) mottosanat. Näkemys elämän arvosta ja kauneudesta säteilee teoksessa. Juhanusmaiseman ihanuus on tuomassa sitä romaanihenkilöiden tajuntaan, joskin se on useimmilla pikemminkin tunne kuin ajatus. Teokses-

sa on likimain sata henkilöä vaeltamassa kohti kirkkoa, ja taipaleen edetessä heidän tajuntansa luo loputtomiin uusia kuvia, mietteitä, aavistuksia. Heidän tunteensa selkiytyvät ja puhdistuvat heidän kulkiessaan pyhäisessä kesän luonnossa.

Kirkolle-romaanissa luonto jatkuu ihmiseen, ja tunteet jatkuvat luontoon. Elämä on rikas kokonaistapahuma; ihmisen ja maiseman paralleelisuus tuodaan esille mm. metaforien avulla. Tajunnanvirtaesityksessä, johon tavallaan sisältyy myös kaikkitietävän kertoman tajunta, vivahteikkaat tunnelaadut ovat hyvin keskeisiä. Niitä havaitaan luonnonkin ilmentymissä.

Monen ikäisissä ja luonteisissa henkilöissä paljastuu erilaisia kokemistapoja. Kateus, katkeruus ja kauna ovat tosin olemassa, mutta ne tulevat ikään kuin komediavalaistukseen ja sovittuvat teoskokonaisuudessa. Hallitsevampia ovat myönteiset tunteet. Esille käy ihmistajuntojen erilaisuus. Eräät niistä ovat taipuvaisia kapeuteen ja mataluuteen, toiset ovat ulottuvampia ja kirkkaampia.

Teoksessa ihmisen tajunnan toiminta — tunteminenkin — rinnastuu taiteelliseen luomiseen. Esteettiset kvaliteetit tulevat tällöin kattamaan koko elämää. Kauneutta on sekä luonnossa että sitä katsovan ihmisen tajunnan toiminnassa. Elämän arvo ja kauneus tulevat esille varsinkin kolmen romaanihenkilön kautta. He ovat Silja, Agata ja Albert.

Nuori Silja odottaa yksinäistä lasta ja aavistelee osansa eri puolia. Elämänkokonaisuuden kannalta ti-

lanne merkitsee hänelle pyhitystä, ihmisyhteisössä hän tietää joutuvansa lähes kirouksen alaiseksi. Elämä siinä nähdään romaanissa pyhäksi, ja Siljan sisäinen kauneus on omaan kohtaloon ja tehtävään kasvamista.

Siljaa ja muita ahdistettuja pystyy teoksessa auttamaan Agata, vaikeita vaiheita kestänyt vanhus. Hänen tajuntansa on romaanin kauneimpia. Hän on arki-ihminen, jonka lempeys ja ymmärtäväisyys ovat poikkeuksellisia. Puhuessaan sovun tärkeydestä hän mainitsee, että hämmäntämätön vesi pysyy kaivossa kirkkaana.

Hurmioon yltävät kauneustunne ja elämänilo romaanissa nuoren Albertin tajunnassa. Hän on teoskokonaisuudessa osaltaan Kilven nuoruusaikainen alter ego, ainakin sisäiseltä olemukseltaan. Albert asennoituu elämäänsä esteetikon tavoin. Kannattaa erityisesti panna merkille, että hän näkee kauneutta nimenomaan elämän jokapäiväisissä ilmentymissä. Hänen suhtautumisensa toisiin ihmisiin on kunnioittavaa ja rakastavaa.

Kirkolle-romaanin henkilöissä rikkain on sellainen tunne, joka on särötön ja kirkas. Sen valossa henkilöt tajuavat selkeästi kokonaisuuksia ja yhteyksiä. Siinä on usein mukana kiitollisuutta ja se tuottaa valmiuden kohdata elämän tuomat vaikeudet. Kilven romaanissa maailma on ihmiselle hänen kokemuksensa — ja tunteensa — siitä.

SEKSUAALISUUS ON USKALLUKSEEN KASVAMISTA

INKAssa käsiteltiin viime talven aikana kolme kertaa seksuaalisuutta elämänuskalluksen peilaajana. Alustajana toimi lääkäri-kirjailija Helinä Siikala.

Kolme INKA-laista, kolme nuorta aikuista jatkoi seksuaalisuuskeskustelua eräänä toukokuun iltana.

Outi on teologi, Jukka opiskelija ja Päivi vaihtoehtoliikkeen aktivisti. Kaikki kolme olivat vakuuttuneita siitä, että seksuaalisuus on elämänvoimaa, tärkeä energia, joka vaikuttaa elämässä joka hetki.

Päivi: Luovuus ja seksuaalisuus ovat elämää synnyttäviä voimia, ulospäin suuntautuvia kuten uskonnollisuuskin.

Ne lähtevät mielestäni liikkeelle ihmisen erillisyyden kokemuksesta, sen synnyttämästä ahdistuksesta, tarpeesti liittyä johonkin suurempaan, sukeltaa ajattomaan ja tilattomaan. Se on hengen ja aineen yhtymistä. Parhaimmillaan ja pelottavimmillaan se on hyvin liikuttavaa. Usein lopputulos jättää kuitenkin kylmäksi.

Tyydytyksen saadaksemme meidän tulisi luopua itsestämme siinä määrin, ettemme ole siihen valmiita. Pelkäämme. Todennäköisesti luopumalla itsestämme löytäisimme jotakin todellista, joka on kaiken olevaisen alla ja takana.

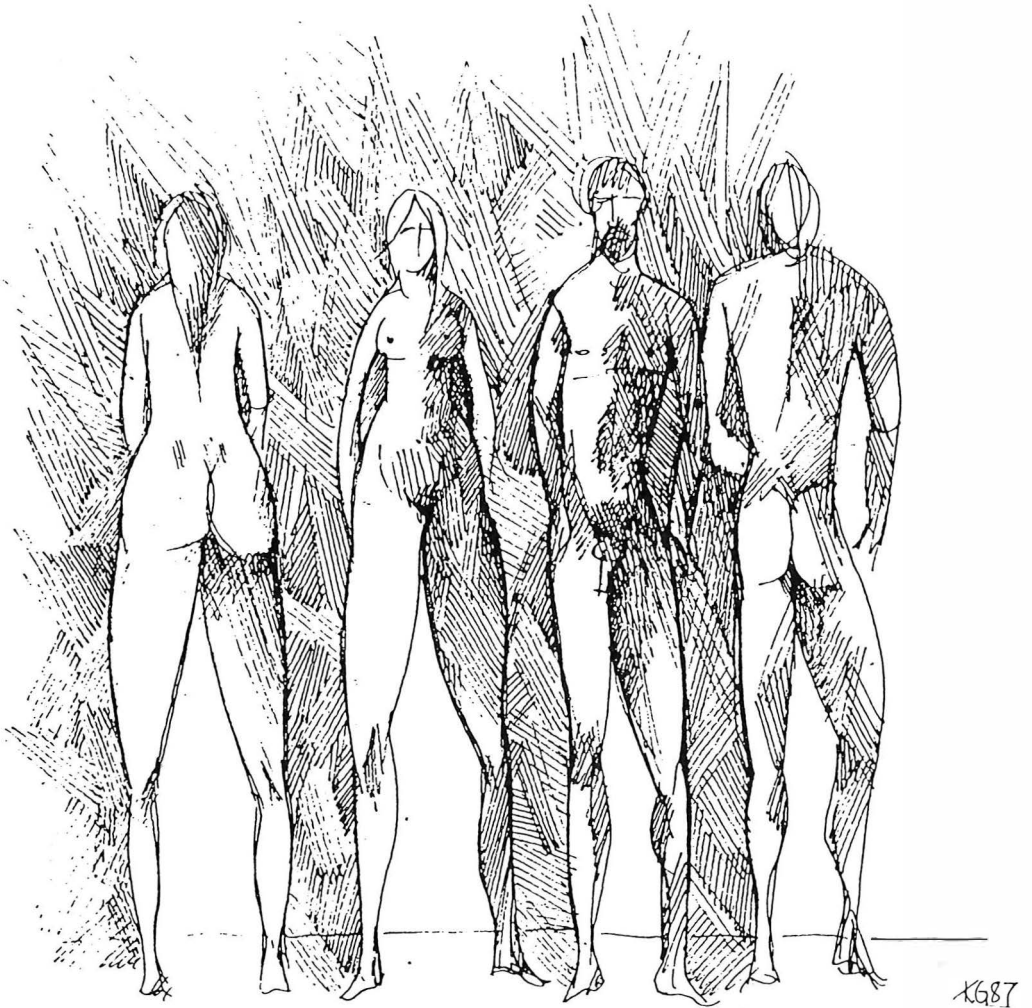
Jukka: Minustakin seksuaalisuus on energiaa, elämänvoimaa. Tavallaan se on myös vapautta, lapsi meissä. Taistelemme aika paljon sitä vastaan. Aikuisuus on vapauden kieltämistä itseltämme. Seksi saattaa olla jopa seksuaalisuuden peittämistä, korvikekäyttäytymistä, elämän voimien tukahduttamista. Seksi voi olla myös itsensä nöyryyttämistä.

Outi: Parhaimmillaan seksi on seksuaalisuuden korkeimpia toteuttamisasteita. Mutta oman seksuaalisuuden toteuttaminen ei ole mitenkään sidottu yhdyntään.

Miehiltä puuttuu mielestäni usein kykyä ja rohkeutta olla seksuaalisesti läsnä. Tämä saattaa kuulostaa tyhmältä, mutta miehet luulevat, että koko ajan pitää olla paljon toimintaa.

Jukka: Se on yleistä, mutta en tiedä, onko se miehen vika. Se tulee kulttuuriperinnöstä painolastiksi. Siitä on aika vaikea päästä. Minun mielestäni seksuaalisuus on aika paljon fyysistä läheisyyttä. Mutta meiltä puuttuvat asteet täydellisestä välinpitämättömyydestä sänkyyn. Ollaan tavattoman kylmiä, juodaan viinaa ja mennään kännissä sänkyyn. Se taitaa olla aika yleistä.

- Outi: Ja meillä on niinkin, että jos pelin aloittaa, sitä ei koskaan voi lopettaa. Se ei koskaan voi semmoisenaan riittää. Se on päämääräorientoitunutta leikkiä sen sijaan, että leikistä sinänsä, jännittyneestä tunnelmasta voisi nauttia ja jättää sen reiluin mielin siihen.
- Päivi: Se leikki pitää minut hengissä. Se on ainoita asioita, jotka toimivat muullakin kuin arkitasolla. Se riittää. Jännitettä, värettä, mitä se sitten onkaan. Minusta tuntuu, että ammennan juuri seksuaalisuudesta luovaa voimaa.
- Outi: Olen löytänyt uuden tavan elää itseäni todeksi, tunnistaa omat tunteeni ja hyväksyä ne, uskoa ne tosiksi ja elää niiden mukaan.
Tällä hetkellä minusta tuntuu, että seksuaalisuus on sitä, mikä tuntuu sekä henkisesti että fyysisesti hyvältä. Ja että itse hyväksyy sen ja voi sanoa sen ääneen. Kovin pitkälti on olemassa kaavoja siitä, miten seksileikki etenee ja miltä pitää tuntua. Ja on jotain vialla, jos ei tunnu. Kuitenkin ihmiset ovat niin erilaisia. Lähtökohtana pitäisi olla, että ihmiset itse hyväksyvät itsensä. Toinenkin vaistoa, jos uskaltaa olla kokonaisvaltaisesti läsnä tai jos yrittää tuoda siihen vain jonkun seksiminän leikkimään.
Luin hiljattain kirjan Itsenäinen nainen ja seksi. Siinä esitettiin kysymyksiä ja joutui itse miettimään, millaista elämää elää, miten haluaisi elää ja miksi kuitenkin elää niinkuin elää. Piti esimerkiksi tiedostaa, miksi vaihtaa miestä joka ilta. Miellyttääkseen itseään, naapureitaan vai muita.
Kirjan luettuani en halunnut olla kenenkään kanssa. Halusin vain miettiä, mistä oikein on kyse. Ja asenteeni muuttui. Vieläkään eivät kiinnosta "turhat yhden illan jutut", jos niissä ei ole mitään syvempää kohtaamista. Minusta on sääli, että suostumme siihen, että seksi toimii jonkin kapakkaiskemisen tasolla. Usein se on vain sellaista elämän lohdutusta.
- Päivi: Toisinaan jonkun tyyppin kanssa alkavat väreilyt kulkea alusta lähtien. Se voi olla niin voimakasta, ettei sitä voi jättää sikseen. En edes tiedä, mitä haluan, kun värinöitä tulee. Siinä vaiheessa järki ei sanele mitään.
- Outi: Mutta silloinhan siinä on jo tapahtunut oikea kohtaaminen, siinä on aidosti jotakin. Ne tyyppit, jotka tulevat tansseissa heti kysymään, lähdetäänkö teille vai meillemme, ovat eri asia.
- Jukka: Minulla herää ensin vahva fyysinen vetovoima. Mutta lopulta on kuitenkin tärkeintä olla lähellä toista ihmistä. Joko sanallisessa tai sanattomassa vuorovaikutuksessa. Voimakkaammat seksuaaliset tunteet saattavat siinä tilanteessa jäädä kokonaan taka-alalle.
- Outi: Minusta seksuaalisuus on onnellisuutta tai sitä että vapautuu. Jos ihminen on rakastunut, hän on ulkopuolistenkin silmissä tavattoman seksuaalinen. Silloin on täynnä voimaa. Ehkä joku on luomisprosessin alussa ihan samanlainen.
- Jukka: Kun voima toimii, se vetää ihmisiä toistensa luo. Olen itse kokenut sen.
- Outi: Minulla on sellaisia päiviä, jolloin olen ihan täpinässä. Ja kaikki ovat tavattoman kiinnostuneita minusta. Mutta jos olen masentunut, vaikka olisin pukeutunut ihan samalla tavalla ja tukka olisi ihan samalla tavalla, voin olla varma, etten kiinnosta ketään. Kyllä seksuaalisuus on ihan todellista elämänvoimaa.
- Jukka: Suomalainen kulttuuri ei juuri ruoki seksuaalisuuden ilmentämistä. Se ei ruoki keveyttä, iloisuutta ja lapsellisuutta vaan vakavuutta, aikuisuutta, asioiden hallintaa. Ei koskaan päästetä menemään yli, ei naureta kaikelle kevyesti.
- Outi: Täällä elää musta puritaanisuus. Minä olen joskus vähän lapsellinen, innostun liikaa. Usein minulle huomautetaan, ettei pitäisi suhtautua niin tunteenomaisesti. Aina pitäisi ottaa ihan rauhallisesti. Joskus todella harmittaa, että innostus murskataan. Olen tietysti joskus saanut positiivistakin palautetta.

Päivi: Seksuaalisuushan on yhtymistä. Esimerkiksi luonnossa liikuessani koen itsensäni voimakkaasti seksuaalisuuteni. Haluaisin yhtyä puihin, maahan, veteen. Samaa tavoittelee ihmisten kanssa. Että voisi yhtyä toiseen ihmiseen ja sitä kautta laajenpaan kokonaisuuteen. Silloin kaikki rajat häviävät.

Outi: Minusta tuntuu, että yksilön vahvuuden korostaminen tekee hallaa yhtymiselle ja siten myös avoimen paljaalle seksuaalisuudelle. Kun ihmisten täytyy näyttää vahvoilta, on vaikea luopua kuorestaan ja olla toisen edessä avoin ja paljas. Ei voi yhtyä toiseen, koska kuoren alta ei löydä toisen todellista minää.

Jukka: Kyllä seksuaalisuus minulle ainakin merkitsee uskallusta olla oma itseni. Nykyisin ollaan aika kaavamaisia, ihmiset muistuttavat toisiaan ja pelisäännöt on tarkkaan sovittu. Jos uskallettaisiin elää aidosti, voisi jokainen päivä olla tavallaan orgastinen kokemus, leikki. Elämähän on hauskaa. Ja tietysti myös surullista. Ihminen oppii iloitsemaan myös surusta.

- Outi: Kun emme uskalla arjessa vaatteet päällä kohdata toisiamme, miten sitten sängyssä ilman vaatteita, vaikka joskus on aika pimeätäkin.
- Päivi: Sehän lähtee siitä, että hyväksyy itsensä. Jos uskaltaa kohdata itsensä paljaana, uskaltaa myös antautua toiselle. Kun tiedostaa, että kuolee, saa paljon elämänvoimaa. Jotkut asiat on tehtävä heti. Vitkasteluun ei ole loputtomasti aikaa.
- Jukka: Toinen puoli on, että elämä on kovin lyhyt, jos haluaisi muuttua todella syvältä. Muutokset tapahtuvat hitaasti ja niiden eteen on tehtävä lujasti töitä. Tietysti voin sanoa, että vapaudun seksuaalisesti, mutta vapautumista on melkein mahdoton saavuttaa yhden ihmiselämän aikana. Kannattaa olla realistinen ja lähteä siitä. Estot ovat niin voimakkaita, että ne estävät vapautumisen. Se pitää hyväksyä. Myös toinen pitää pystyä kohtaamaan estoineen. Täydellinenhän ei edes kaipaa toista.
- Päivi: Vaikka saatan aika avoimesti ilmaista seksuaalisuuttani, se ei tarkoita, ettei minulla olisi estoja.
- Jukka: Syvimmältään elämänuskallus voi toteutua seksissä. Toisen ihmisen voi löytää juuri sellaisena kuin hän on. Mutta ennenkuin siihen päästään, on ihmisen tarvinnut nöyrytyä, luopua paljosta. Itsensä antaminen ja saman mahdollisuuden antaminen toiselle on valtavaa elämänuskallusta. Tuskin on niin suurta uskallusta olla naisten mies. Silloinhan ei tarvitse antaa itsestään yhtään mitään.
- Päivi: Yritäköhän minä mystifioida koko asian, mutta uskonnollisuuden ja seksuaalisuuden nivoutuminen on ilmiselvää. Joissakin hengellisissä kokouksissa aistii todella vahvat lataukset.
- Jukka: Eikö siinä tapahdu samaa? Ihminen antaa itselleen luvan olla vapaa, poistaa suojaeroksen.
- Outi: Minä uskon Jumalaan ja ajattelen, että jos Elämän Henki todella syvästi koskettaa, se menee syvemmälle kuin mikään minussa ikinä. Seksuaalisuus on vasta tästä seuraavassa kerroksessa. Mutta ne ovat samaa voimakenttää. Sen takia uskonto ja seksuaalisuus jotenkin nivoutuvat. Jos ne yritetään erottaa, ne vain kieroituvat ja kärjistyvät.
- Elämä voisi rikastua, jos nämä voimat saisivat vapaasti virrata maailmassa. Olen miettinyt, miksi meidän kulttuurissamme seksiä pidetään syntinä. En osaa vastata, mutta ei se Jeesuksesta voi lähteä eikä kokonaan Paavalistakaan. Ehkä se on vallankäyttöä. En voi uskoa, että ihminen luonnollisena olentona häpeää omaa seksuaalisuuttaan. Mutta on tietysti paikallaan, että on joitakin sääntöjä.
- Päivi: Yhteiskunnan ja kulttuurin säännöt. Jos lapsi saa kasvaa myös seksuaalisesti aika vapaasti, hän saattaa joutua vaikeisiin tilanteisiin. Kasvatuksessa tehdään paljon virheitä, annetaan ensimmäiset iskut seksuaalisuuden kehittymiselle.
- Voin kokea seksuaalisia tunteita miehiä, naisia, nuoria tai vanhoja kohtaan. En pysty rajaamaan niitä enkä haluakaan. Mutta jos esimerkiksi naista haluaisi koskettaa intiimisti, huomaa rajat itsessään. Mutta tuntuu hyvältä hypätä rajojen yli. Se vahvistaa itsetuntoa.
- Jukka: Minulla on ihan sama käsitys. Seksuaalisuus on rajattu kovin pieneen tilaan, luokiteltu ja nimetty. Me toistamme aika paljon kulttuurin kuvioita. Pitäisi päästä eroon luokittelusta ja hyväksyä, että ihmisessä on kaikki, eikä hän silti ole huono. Ihminen kehittyneimmillään on löydettävissä tässä ja nyt.

Toimittanut Asta Haapalainen

Esko Jalkanen: Tuhlaammeko lastemme tulevaisuuden? Atena Kustannus Oy Jyväskylä 1989 134 s. Ovh 98 mk.

Paholaisen asianajaja (toim. Heta Häyry, Hannu Karttunen ja Matti Virtanen) Kustantaja: Tähtitieteellinen yhdistys Ursa, Julkaisija Skepsis, Helsinki 1989. 312 s. Ovh 110 mk.

Paholaisen asianajaja on esipuheensa mukaan ensimmäinen suomalainen teos, jossa nykyajan ihmeitä eli paranormaaleiksi sanottuja ilmiöitä tarkastellaan skeptiseltä eli epäilevältä kannalta.

Esko Jalkanen taas sanoo oman teoksensa esipuheessa saaneensa kymmenkunta vuotta sitten kyvyn tarkastella todellisuutta myös yliaistillisin keinoin.

MIKSI NÄMÄ KIRJAT ON KIRJOITETTU?

Paholaisen asianajaja on kirjoitettu siksi, että rationaalisen ajattelun ja tieteen asemaa Yhdysvalloissa näytti uhkaavan kaikenlaisen astrologian, parapsykologian ja rajatieteiden okkultistinen räjähdys. Siksi syntyi USA:ssa ensin taikauskon vastainen liike ja myöhemmin meillä Suomessakin Skep-

sis. Skepsiksen intressi on epäillä humpuuksia ja pseudotieteitä.

Jalkasen ainoa tavoite on, että ihmiset muuttaisivat tapansa kohdella luontoa.

ONKO SKEPTIKOILLA APRIORISIA LÄHTÖKOHTIA?

Skeptikot esittävät teoksensa esipuheessa yhdistyksen sääntöjen keskeisen kohdan: "Yhdistyksen tarkoitus on edistää paranormaaleja ilmiöitä koskevien väitteiden objektiivista ja puolueetonta tieteellistä tutkimusta, ottamatta näiden väitteiden paikkansapitävyyteen kantaa apriorisin, tutkimusta edeltävin perustein." Tämä on avainkohta, jossa on kaksi ongelmaa. Näihin ongelmiin kärjistyy oikeastaan koko muu problematiikka.

Ensiksikin täytyy kyetä pitämään ongelmana myös itse objektiivinen ja puolueeton tieteellinen tutkimus. Mitä se on? Ja pystytäänkö olemaan esittämättä apriorisia lähtökohtia? Merkillistä kyllä tutkimusta edeltävään melko naiviin ennakkoarvostelmaan langetaan kuitenkin välittömästi! Esipuheen loppupuolella sanotaan: "Koska kukaan ei ole kuitenkaan koskaan nähnyt yhtään sieluruumista ja koska niiden

olettaminen ei juuri auta meitä ymmärtämään maailmaamme..." Esko Jalkanen omassa teoksessaan ja monet muut henkilöt varsin laajassa okkulttisessa kirjallisuudessa väittävät kuitenkin "näkevänsä" sieluruumia ja jopa henkisiä olentoja.

Tässä juuri on keskeinen ongelma. Toiset väittävät ja toiset kieltävät. Kieltäjät piilottautuvat tieteen selän taakse: mitään ei voi todistaa ja henkien näkijät taas sanovat, ettei niitä materialistisen luonnontieteen keinoin ikinä voida saavuttaakaan todistelujen piiriin. Ennenkuin tällaisesta inttamisasetelmasta päästään pois, asiaan on suhtauduttava tiukemmin Skepsiksen sääntöjen ensimmäisen pykälän mukaisesti: ilman apriorisia (tai ainakin ilman tiedostamattomia apriorisia) periaatteita. Ja toiseksi: olisi kyettävä pitämään mahdollisena erilaisia mahdottomiltakin tuntuvia asioita. Tästä on hyvä esimerkki Esko Jalkanen kirjan esipuheen kirjoittanut fyysikan professori Rauno Härmäläinen, joka varsin nöyrästi toteaa, että olevainen on monimuotoista ja moniselitteistä. Hänen mukaansa portit on pidettävä avoinna kaikkiin suuntiin. Härmäläinen toteaa viisaasti, että tärkeintä on keskustelu, todellisuuden olemuksen pohdiskelu.

Kysymys on, kuten Carl Sagan paholaisen asianajajaan sijoitetussa artikkelissaan totea, skeptismin ja uusille asioille avoinna olemisen tasapainosta. Mutta kyetäänkö tähän?

KEPEÄ SELKÄVOITTO, MUTTA MITÄ MENI SELÄLLEEN?

Paholaisen asianajaja on runsas (esim. Ilkka Tuomen artikkeli) nimenomaan esimerkeistä, joissa todistetaan humpuukia humpuukiksi: kumotaan kummallisuuksia. Sinänsä järkeenkäypiä juttuja. Yhtä vahvat jutut ovat kuitenkin parapsykologian puolella. Esimerkiksi professori Sven Krohnin kohdakkoin ilmestynyt teos Ydinihminen sisältää esimerkkejä valaeh-toisista puolueettomien tutkijoiden toteamista jälleensyntymistapauksista. Ketä pitäisi uskoa? Tiedemiehiäkin näkyy löytyvän kummas-takin leiristä: skeptikoista ja parapsykologeista.

Kovin kepeän selkävoiton ottaa Heta Häyry vaihtoeh-toisista hoitomuodoista ja antroposofisesta laajenne-tusta lääketieteestä. Seläl-leen menee Häyryn oma ar-gumentaatio, siksi kevyttä ivaa ja köykäistä perehtymis-tä asiaan osoittaa hänen ar-tikkelinsa. Onneksi asiassa on jo viranomaistenkin kanssa edetty tällaisia let-kauksia pidemmälle. Häyry tekee kuitenkin tosi järkevän myönnytyksen: jos vaihtoeh-toisista hoitomuodoista on apua, niin hyvä on, ihmisiä ei saa estää niitä käyttämästä. Keskustelu tässäkin asiassa menisi eteenpäin ja nimen-omaan asiallisesti, jos aidosti kysyttäisiin: miksi esimer-kiksi akupunktio vaikuttaa.

Siihen ei ole tiettävästi kovin hyviä selityksiä koululääke-tieteessä.

VARVUT JA TOIVONKIPINÄ

Esko Jalkanen selittää kir-jassaan ihmisen ja maail-man olemuksen sellaisena kuin hän sen omasta henki-sestä näkökulmastaan nä-kee. Varsin seikkaperäistä on mm. hänen teoretisointinsa aineen olemuksesta. Hän katsoo mm. että "kun kvar-kitkin jakautuvat pienempiin hiukkasiin jää jäljelle vain yksi hiukkanen, joka näyttää olevan kaiken materian per-usosa. Tämän hiukkasen kotipaikka on mentaali- eli älytason ylempi osa, kuuden ulottuvuuden maailma." Varsin yhtäpitävästi muiden ns. hengentieteellisten näke-mysten kanssa hän esittelee myös ihmisen kehitystä "juurirotuineen" ja eskojal-kasmaiseen tyyliin reippaasti sen kummempia kursaile-matta.

Varvun käyttöä Jalkanen selvittää huolellisesti ja antaa käyttöohjeeksi korkean moraalin. Silti tuntuu, että mennään magian puolelle kun varvulta ryhdytään kyse-lemään vastauksia mihin ta-hansa: sillä voi esimerkiksi selvittää ammoin puretun rakennuksen rakennusvuoden, rakennuspaikan ja ra-kentajan nimen. Mitähän mustasukkaiset aviomiehet tai vaimot siltä alkavatkaan kysellä? Ihmisten neuvomi-nen tekemään varvulla diag-nooseja sairauksista on arve-luttavaa.

Nils Edelman tarkastelee Paholaisen asianajajaan si-joitetussa artikkelissaan eri-laisia varpumiehillä tehtyjä kokeita, joissa kaikissa var-pumiehet ovat surkeasti epä-onnistuneet.

Jalkasen kirja antaa pseu-dotieteellisine mittaavine lä-hestymistapoineen oivan ivailukohdan skeptikoille. Siksi fantastisia ovat hänen tarinansa toivonkipinästä, positiivisista viruksista jne.

Silti en olisi kyyninen asi-aa kohtaan. Tiedän Esko Jal-kasen järkeväksi ihmiseksi, jota ei voida leimata fantas-tisoivaksi kuvittelijaksi. Sil-ti minusta tuntuu, että tä-mänkertainen teos saattaa kaikkine näennäisluonnon-tieteellisine otteineen kään-tyä asiaa vastaan.

Tässä Jalkanen hakee kui-tenkin oikeaa asiaa: tieteel-lisyyttä. Mutta jos ilmiöt ovat totta, niihin tuskin saadaan suhdetta siinä muodossa kuin Jalkanen teoksessaan esittää. Tarvittanee uutta tie-teellistä otetta. Mitä se on? Sen kehittämiseen tarvitta-nee ennakkoluulottomam-paa otetta skeptikoiden puo-lelta ja aidompaa yritystä to-distamiseen näkijöiden ta-holta. Professori Raimo Tuo-melankin tieteellisen asen-noitumisen on alettava sie-tää mm. psykoterapian, her-meneutiikan, fenomenolo-gian ja semiotiikan tieteelli-syyttä.

Molemmissa kirjoissa esiintyy runsaasti mielen-kiintoisia näkökohtia ja ne ovat lukemisen arvoisia. Nii-den näkemyserot ovat valta-vat ja siinä jos missä näkyy eräs kuva ajastamme.

EP

Lotman, Juri (1989) Merkkien maailma. Kirjoitelmia semiotiikasta. SN-Kirjat Oy Helsinki 298 s. Ovh 90 mk.

Broms, H. & Kauffmann, R. (eds.) Semiotics of Culture. Proceedings of the 25th Symposium of the Tartu-Moscow School of Semiotics, Imatra, Finland, 27th—29th July, 1987 Arator Inc Vammala 1988. 277 s. Ovh 138 mk.

Semiotiikasta on Suomessa ilmestynyt toistaiseksi tietojeni mukaan vain Henri Bromsin Alkukuvien jäljillä (1984) WSOY:n julkaisemana. Sama kirjoittaja on tehnyt myös yhdessä Henrik Gahmbergin kanssa Semiotics of Management teoksen, joka on julkaistu Kauppakorkeakoulun C-sarjassa. Nyt käsillä olevat uudet teokset kohentavat tilannetta tältä osin erinomaisesti.

LOTMAN

Juri Lotman on Tartu-Moskova -koulukunnan keskeinen hahmo ja Semiotics of Culture teoksessa on suorastaan yksi osasto, joka on nimetty lotmanilaisiksi tutkielmiksi. Omassa teoksessaan Merkkien maailma hän paneutuu enimmäkseen elokuvan semiotiikan ja elokuvaestetiikan ongelmiin sekä näyttämön merkkikieleen.

Mukana on myös muutamia muita kiinnostavia artikkeleita esimerkiksi retoriikasta sekä kulttuurisemiotiikasta ja tekstin käsitteestä.

Semiotiikka voidaan väljästi ottaen määritellä kielifilosofiasta johdetuksi yleisfilosofiaksi, joka näkee esim. puvut, tavat, rituaalit ja yleensä ihmisen yhteiselämän säännöt eräänlaisina ”kielinä” tai ”tekstinä”. Toiset kielet havaitaan silmin (liikennevalot), toiset kuullaan. Lotman kuvaa tekstin syntyä seuraavasti: ”Kuten saattoi olettaakin, oli esitys luonnollisella kielellä historiallisesti ensisijainen ja sitä seurasi sen koodaaminen vielä jollakin toisella kielellä, jolloin se muuttui ritualisoiduksi kaavaksi, toisin sanoen tekstiksi. Seuraava vaihe oli noin syntyneiden kaavojen yhdistyminen toisenasteen tekstiksi. Erityisen rakenteellisen merkityksen saivat tapaukset, joissa periaatteellisesti eri kieliin kuuluvat tekstit, esimerkiksi sanallinen kaava tai rituaalele, yhdistyivät.”

Kuulostaa toivottoman abstraktilta ja paikoitellen tarkastelu on varsin vaikeatajuista: tavallisen lukijan on melko mahdoton saada selvää edes siitä, mitä semiotiikalla tarkoitetaan. Kirja onkin selkeästi kirjallisuudentutkijan, elokuvaentusiastin sekä näyttämötaiteen tutki-

jan metodinen opas, jonka yksityiskohdat antavat mahdollisuuden melkein loppumattomiin tarkasteluihin.

Semiotiikan käytännön merkitystä on vaikea ymmärtää äkkipäätään, mutta juuri Bromsin ja Gahmbergin johtamisen semiotiikka on tässä mielessä mielenkiintoinen ja uusia näköaloja avaava.

SEMIOTICS OF CULTURE

Kulttuurin semiotiikaksi on nimitetty Imatralla kesällä 1987 pidetyn Tartu-Moskovan koulukunnan symposiumin esitelmien pohjalta koottu kirja. Imatran kaupungin kulttuurihallinnon avaramielisyyttä on syytä kiittää, siksi merkittävän symposiumin järjestämisessä se näyttää olleen mukana.

Semiotics of Culture ei ole tavallinen seminaariesitelmien pohjalta koottu esitelmien nippu, vaan huolellisesti temaattisesti jäsennetty ja bibliografisesti ansioikas kokonaisuus.

Kirjoittajat ovat todella alansa huippuja eri puolelta maailmaa: Igor Chernov (Tartun yliopisto), Mihaly Hoppal (Unkari), Boris Oguibene (Pariisi), Vilmos Voigt (Unkari), Alexander Piatigorsky (School of Oriental and African Studies, London), Thomas A. Sebeok (Indiana University), Igor P.

Smirnov (Konstanz), Yuri Lotman (Tarton yliopisto), Roland Posner (Technische Universität, Berlin), David K. Danow (University of South Carolina). Suomalaisia semiotikkoja edustavat: kirjallisuudentutkija Pirjo-Maija Toivonen, dosentti Henri Broms, psykiatri Heikki Majava ja kirjallisuudentutkija, apulaisprofessori H.K. Riikonen. Teos sisältää pääasiassa englanninkielisiä, mutta myös muutaman saksankielisen artikkelin.

Otan tässä esiin vain yhden mielenkiintoisen artikkelin. Masao Yamaguchi (Tokio University of Foreign Studies) tarkastelee keskustan ja periferian jännitettä Japanilaisessa kulttuurissa, mutta tulee yleisemminkin mielenkiintoisiin näkököhtiin.

On virinnyt uusi lähestymistapa — kulttuurin tarkastelu sen syvästruktuurin näkökulmasta ja negatiivisuuden näkökulmasta. Perinteisissä kulttuurintutkimuksissa on tehty vertailuja erilaisen kulttuurien instituutioiden ja lakien tasolla (yleensä nämä on ollut helppo selvittää kirjoitetusta perinteestä tuossa kulttuurissa), ja tutkijan oman maailmankuvan tasolla.

Ne aspektit, jotka jätetään tarkastelun ulkopuolelle eivät tule yleensä mitenkään tarkastelun kohteeksi. Ne on syrjäytetty tutkimuksesta kulttuurin kurjana puolen. Tuo kurja puoli on kuitenkin tärkeä aspekti jota ei pitäisi unohtaa. Siitä on vaikea kirjoittaa tai keskustella systemaattisesti.

Jos tarkastelemme kulttuuria kaikkien suhteiden summana, joita ihmisellä on tietynä aikana, on mahdollista ymmärtää kulttuuria

holistisesti omistamatta huomiota näille vähemmän ideaalisille puolille.

Kulttuurin pintaa (instituutiot ym.) tulkittaessa on selitystapana ollut brittiläinen positivismin malli: kulttuuri on ollut kuin organismi, jonka homeostaasia on selitetty. Brittiläisen positivismin homeostaasin ennaltamäärättyihin selityksiin eivät kuitenkaan ole taipuneet: noituus, taikuskot, harhaluulot, messianismi (orgaaniset teoriat eivät oikein kykene selittämään näitä). Ei ole kyetty omistamaan huomiota niille seikoille, joita vallitseva järjestys ei pysty kontrolloimaan.

Kulttuurin tutkimukseen on vaikea yhdistää sellaisia asioita joista on ollut vaikea puhua: lika, kurjuus, epäselvyys, tahmeus, limaisuus. Tästä kuitenkin syntyy jo mielenkiintoisia polariteetteja: puhas — likainen, siveä — epäsiiveä, virallinen — epävirallinen. Kulttuurin olennainen voima tulee Yamaguchin mukaan noista provokatiivisista jännitteistä ja siitä, että kulttuuri pyrkii ottamaan epävirallisen haltuunsa. Mutta samalla kun se ottaa haltuunsa ennen liikkaisen alueeseen kuuluneen kuuskytlukulaisen tangon ja tekee siitä "puhdasta" se jäykistää ja kangistaa sen virallisille areenoille kuten Savoy-teatterin estraadille ja asettaa soittajien kaulaan kravatit tai solmukkeet sekä — kadottaa siitä elämän. Siinä, mikä on likaisen puolella, epävirallisen puolella ja missä ei ole sääntöjä, on vielä elämää.

RC

SUOMEKSI FASISMISTA

Eero Ojanen: Filosofiat ja fasismi. Atena 1989 ovh. 89,—

Maapallomme tila on huolestuttava. Myös aatteellisesti on tapahtumassa erilaista polarisaatiota, joka aiheuttaa jännityksiä. Tässä suhteessa kirjan pääotsikko osuu aikamme henkeen. Jos kohta fasismien syntyä ja merkitystä on analysoitu hyllymetreittäin, ei tätä pientä artikkelikokoelmaa ole syytä pitää metrien jatkoon mitenkään vähäpätöisenä. Se pyrkii suomenkielellä avaamaan keskustelua fasismista olematta liian analyytinen. Teksti on helppoa luettavaa ja filosofian popularisoijana Ojasta voi pitää taitajana. Kirja soveltuisi myös oppikirjaksi, koska se sisältää mielenkiintoisia jännitteitä rationaalisuuden ja irrationalisuuden aatteiden välillä.

Aatehistoriallinen pohdinta jää tietysti epäanalyttiseksi, koska Ojanen ei käsittele fasismien yhteiskunnallisia ja taloudellisia juuria. Tästä puutteesta tekijä kuitenkin huomauttaa jo saatesanoissaan. Lukijalle jää siten varsin vapaat kädet itsenäisen tulkinnan tekoon nykypäivän näkökulmasta.

Maailmamme on täynnä ilmiöitä, jotka tämän kirjan lukemisen jälkeen nousevat edistyksen ja taantumuksen ristiriitaiseen valokeilaan aiemmasta poikkeavalla tavalla. Käyttäessään hyväksi ihmissikiöitä tutkimukseen objektiivinen tiede ei enää tajua olevansa rationaalisuutensa äärimmäisellä rajalla. Käsitykseni mukaan tämä raja on yksi niistä piirteistä, jotka määrittävät nykyfasismin luonnetta.

Objektivismi, joka hylkää täysin etiikan, on ehkäpä rationaalisen toimintamme kannalta kipeimpiä "piilonatsismia" luonnehtivia piirteitä. Onko fasismi, jota Ojanen vapaasti Husserlin filosofiseen asenteeseen viitaten kirjoittaa, pelkkien "tosi-asiaihmisten" uljas esiinmarssi? Tässä suhteessa Ojasen kirja soveltuu myös tieteentekijöiden eettisen ajattelun teroittajaksi.

JUHANI SUORTTI

MATIN MONASTERI

Matin monasteri tuoksui myskiltä ja mirhalta.

Matti ei ollut sita spermansa suhteen. Sitä leijaili kultapölynä ilmassa, sitä mateli maassa ja ui suurina parvina valtamerissä.

Minni kylpi ankarasti p lattuaan Matin monasterista.

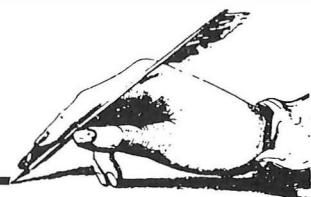
Hän hankki uuden entistä tarkemman mikroskoopin ja tutki yksitellen spermassoluja.

Matti suhtautui mikroskooppiin epäluuloisesti. Hän oli valmistautunut siittämään laumoittain maahisia menninkäisiä ja muuta vientikelpoista suomenkarjaa.

Minnin täytyi piilotella mikroskooppiaan, sillä sen näkeminen sai Matin suuttumaan. Minni oli tutkinut munasarjansa; hän halusi kausimuotoisen ja sopusuhtaisen lapsen. Matti taas oli sitä mieltä, että lapsi olisi kauris, kunhan se olisi varmasti hänen siittämänsä.

Matti toivoi, että Minnin huono tuuli johtuisi pahoinvoinnista, mutta hän pettyi kerta toisensa jälkeen.

Minnillä oli jo vatsassaan lääkärin siittämät epäidenttiset kolmoset. Matti oli silitellytkin Minnin vatsaa luullessaan lasten liikkeitä omikseen. Mutta hän peräännytti heti kuullessaan lasten alkuperän. Hän ehdotti aborttia, mutta Minnin tarkmokkaasti selittäessä, että ny-

kyisen lääketieteen käsityksen mukaan terve nainen voi hoitaa moniakkin raskauksia yhtäaikaisesti, hän luopui vaatimuksistaan, mutta kieltäytyi ehdottomasti silittämättä vierasta lasta.

Isät suhtautuivat lapsiinsa täysin välinpitämättömästi. He olivat pelkkää nuoruuttaan roiskauttaneet spermansa ilmaan olettaen, että kaikki naiset käyttivät nykyisin kierukkaa. Minni suuttui ja itki, mutta lääkärit eivät tajunneet itkun syytä. Hän pyysi lääkäreitä tunnustelemaan kohtunsa kokoa, mutta nämä sanoivat, että naisten kohtuongelmat hoituivat luonnollisella tavalla; ne eivät tarvitsisi mitään huolenpitoa.

Hän valitti ylilääkärille, ettei voinut tehdä aborttia, ei ollut koskaan voinut, eikä jaksaisi yksinään kolmosten kanssa.

Sillä ehdolla, että hän lopettaisi itkemisen, ylilääkäri suostui silloin tällöin hiukan silittämään hänen vatsaansa. Lääkäri tiesi Aleksis Kiven ja J.J. Wecksellin nimet ja se lohdutti häntä.

Hän valikoi Matin spermasta yhden oikein pienen ja kauniin ja yksinään vaeltavan spermasolun ja antoi sen uida kohtuunsa. Matti tunnisti heti oman lapsensa ja leppyi.

Minni kellui kotona ammeessaan ja uskoi kuolevansa väsymyksestä. Hän oli varma, että lapset kasvaisivat kasvamistaan ja syntyisi hirvuihin isätön ja äiditön Kullervo.

Lapset vaihtoivat paikkaa vatsassa ja Matti joutui silittelemään kaikkia vuorotellen.

Matti teki Minnille myös hyvää ruokaa. Minni söi kaiken ja pyysi lisää. Matti ei tajunnut Minnin ruokahalua, sillä hän oli kokonaan unohtanut, että Minni kantoi nelosia ja että mikään ruoka ei tulisi koskaan riittämään niille. Hän luuli Minnin pitävän kaikkein pienimmästä nälässä ja syövän itse kaiken.

Hän järjesti myös kirkkoviikkiäiset. Hän kertoi, miten taivaalta satoi kermanväristä spermaa. Näistä Matin kirkkoviikkiäisistä Minni rakensi itselleen lämpimän iglun. Hän otti patterit pois päältä ja nukkui iglussa kotonakin. Lähtiessään kaupungille hän väänsi iglusta jääkarhuturkin eikä palellut koko talvena.

Hän mietti, haluaisiko Matti hylkeensuolista ommellun takin, jollaisia eskimomiehet käyttivät merellä, mutta Matti tekisi sen varmaan tarvitessaan itse.

Lääkärien sikiöt olivat olleet vatsassa toista vuotta, mutta ne eivät ottaneet syn-

tyäkseen. Hän tiesi, miten paljon lapset tarvitsevat hellyyttä, ja arvasi, etteivät ne suostuisi tulemaan tähän maailmaan vielä pitkään aikaan.

Matin lapsi sensijaan pulpahti kahden päivän kovien kipujen jälkeen Minnin työpöydälle kesken kaikkien muiden kiireiden.

Minni kietaisi sen suureen vihreään huiviin ja toi innoissaan Matille, niin että Matin työpöytä kastui ja veriviiru valui lattialle.

Matti etsi siitä innokkaasti omia piirteitään ja kiitteli kovasti, mutta ehdotti että Minni vielä parantelisi sitä, niin että hän voisi puolen vuoden kuluttua katsastaa, oliko se varmasti hänen lapsensa.

Minni parahti, että lapsen isä tarvitsisi isyyslomaa, mutta Matti sanoi, ettei se puoli asiasta kuulunut hänen toimenkuvaansa.

ANJA MÄKINEN

SUOMALAINEN MIES JA NAINEN — SE "PIENI" ERO KAUTTA AIKOJEN

Motto: Olet syntynyt aikakaudesta parhaimpaan: aika-kauteen, joka on menettänyt kaiken. (Simone Weil)

Mikko Telaranta

kultt.siht., Helsinki

Puheenvuoro Kriittisen korkeakoulun tilaisuudessa 31.1.89

Ajatellessani nimenomaan suomalaista naista, tulee mieleeni oitis jokunen karikoitu perustyyppi kuten Niskavuoren Heta tai Suominen perheen äiti tai kotiapulainen — ei siis mitenkään kattava otos suomalaisesta naisesta. Maailmalla tiedetään suomalaisesta naisesta ehkä se, että hän on "hirveän" tasa-arvoinen miesten kanssa ja että hän sai äänioikeuden verraten varhain muuhun maailmaan nähden. Suomi tunnetaan — mikäli tunnetaan — Skandinavian maana, jolle puolestaan on ominaista ns. edistyneisyys, modernius ja johon liitetään myös epämääräisen viljejä mielteitä seksuaalisesta holtittomuudesta. Suomalaisesta miehestä tiedetään maailmalla tuskin tuonkaan vertaa, ellei nyt sitten sitä, että täällä pimeän Pohjolan perukoilla ollaan noin yleisesti ottaen taipuvaisia synkkämielisyyteen ja joupouteen.

Mikä ihmeen pieni ero?

Sukupuolisuuden suhteen voi sanoa, että meillä on perin vähän mitään: meillä on naista vain nimeksi ja miestä ei senkään vertaa. Puheet uuden ajan androgyy-

nistä voi mielestäni jättää omaan arvoonsa eräänä juurettomuuden ja lammasmaisuuuden ilmenemismuotona.

Kai täällä mm. noista syistä johtuen puhutaankin vain siitä "pienestä" erosta, joka ilmentää veikeää pyrkimystä saada huvittavaksi ja merkityksettömäksi eräs maailmanjäsenyksen perustekijöistä. Perusta, joka vaikuttaa maailmamme jäsentymiseen paljon syvemmin kuin esimerkiksi sellaiset epämääräiset suuret kuin rotu tai perimä.

Ranskalaiset sentään puhuvat ihan rehellisestä erosta, "la différence", puhumattakaan vanhoista sivistyskansoista, joissa koko keskustelua pienestä tai suuresta erosta ei luultavasti käsitettäisi ollenkaan. Mikä ihmeen pieni ero? Siellä missä nainen voi elää naisena ja mies miehenä ei ole mitään pieniä eroja. On vain täsmälleen nainen ja mies ja kummallakin elämä eri velvollisuksineen ja eri vastuualueineen — yksinkertaista mutta selvää!

Suomalainen harmaa nyanssittomuus heijastuu sukupuolisuudenkin alueella. Mistäpä meillä nuorukainen ammentaisi itseensä jaloja miehen esikuvia? Mistä nuori neiti voisi saada itselleen muita kuin näitä totut-

tuja ja perin miehisä naisen malleja? Pelkkä sana naisellinen saa Suomessa oudon negatiivisen kaiun. Täällä naisellinen nainen on jotakin epäilyttävää, melko varmasti kanamainen tyyppi, jolla järki ei päätä pakota. Hänestä voidaan usein todeta, että hän on nielaissut miesten tavan määrittää, mitä nainen on.

Perheestä yksilöönkö?

Ihmeellisintä minusta nykymaailman menossa on, että kaikki on muuttunut niin nopeasti. Sodat tekivät monessa suhteessa paljon pahaa — niin naisille, miehille kuin jälkikasvullekin. Sota ja, Smm. pakotti naiset ansio-työhön. Ennen sotia asiat olivat kaikkialla läntisessä maailmassa toisin. Miten kornilta ja lapselliselta vaikuttaa esimerkiksi alussa mainitsemani suomalainen vaikuttajani, Suomisen perhe, nykymaailmassa. Ja miten negatiivinen sävy yhdistyykään nykyään perheen käsitteeseen. Nuori kansanedustaja Sirpa Pietikäinen totesi hiljattain eräässä haastattelussa pitävänsä vastenmielisenä ajatuksena sitä, että perhe olisi yhteiskunnan perusyksikkö. Perusyksikkö on yksilö ainakin hänen mielestään. Suomessa varmaan monet ajattelevat noin. Niin on myös tosiasiassa: avioerojen määrä lisääntyy kaiken aikaa ja Helsingin talouksista on yli 40 % yhden ihmisen talouksia. On kenties väärin sanoa, että täällä ihmiset olisivat yksilöitä, koska silloin ajatellaan, että suomalaiset ovat omintakaisia tai itsenäisesti ajattelevia ihmisiä. —

Sitähän he nimenomaan eivät ole. Täällä kaikki tehdään ja ajatellaan sillä yhdellä tavalla, joka on suomalainen ja oikea tapa tehdä ja ajatella asiat.

Ennen sotia perheen asema yhteiskunnassa oli itsesäänselvä (hyvä tai huono, se ei kuulu tähän). Nyt samalla vuosisadalla perusyksikkö on yksilö. On syytä korostaa, että monessa muussa maassa asiat ovat vielä toisin. Jopa niin lähellä kuin muissa Pohjoismaissa tai Keski-Euroopassa ovat asiat tässä suhteessa toisin kuin Suomessa. Perhe yhteiskunnan perusyksikkönä saattaa voida siellä edelleen hyvin. Mutta selvää on, että perheen merkitys vähenee siellä, missä perheet vähenevät — kuten Suomessa ja Neuvostoliitossa. Tilalle tulee tasa-arvoinen yksilö ja kenties jonakin päivänä kaikkialla ollaan samanlaisia. Voisin kuvitella, että samanlaisuutta ajettaisiin vaikkapa yhteisen edun nimissä — sillä on ennenkin sieluja sammuttettu.

Raha ratkaisee

Mutta miksi ollaan samanlaisia? Eräs konkreettinen ja selkeä syy samanlaisuuden on raha. Maailman yhdentyvä rahatalous ja siitä aina vain huikeampia voittoja käärivät osapuolet ovat sitä tyytyväisempiä mitä samanlaisempia me tavalliset kuolevaiset olemme. Näin saadaan suuret ja yhtenäiset markkinat. Ja kun jokainen on yksilönä yksin, hän on myös täydellisen riippuvainen rahatalouden rautaisista laeista. Yksilö on aina heikoilla suurten koneisto-

jen rattaissa. Perhe on jo huomattavasti vahvempi yksikkö ja suurperhe saattaisi olla kiusallisenkin itsenäinen koneistoihin nähden. On siis talouselämän kannalta edullista, että talouskoko on mahdollisimman pieni ja riippuvainen markkinoista. Mikroaaltouuneja saa tietysti myydyksi sitä enemmän mitä useampi yksilö sellaisen luulee tarvitsevansa. Paremmiin voi myös roskaruoan tuotanto, kun mahdollisimman moni ostaa valmisruokansa yhden hengen annoksissa. Mikro on nopea ja kätevä, mutta niin sen tuleekin olla, koska tällaisessa yhteiskunnassa kaikilla on koko ajan helvetillinen kiire. Yksilöllä on paljon huolehdittavaa, koska jokaisen tulee tehdä kaikki itse. Muuten ei voida olla samanlaisia.

Mielestäni sellaisessa yhteiskunnassa, jossa parisuhteen molempien osapuolten on taloudellisista syistä pakko käydä ansio-työssä, on tehty niin suuria ja keskeisiä suunnittelullisia virherakaisuja, että niiden korjaaminen joillakin tukirakenteilla ei ole enää mahdollista. Vain hieman kärjistäen voidaan ajatella, että tällaisessa yhteiskunnassa ihminen on mennyt pilalle ja takertunut niin perusteellisesti yhteiskuntamekaniikan rattaisiin, että ainoa kasvava ja paisuva osapuoli on tuo yhteiskunnan "Leviathan". Taloudellinen orjuus parisuhteissa on tietysti suuri vääryys, mutta mitä se auttaa, että vääryyden näkee — varsinkin kun niin monet katsovat tuon vääryyden jotenkin arvokkaaksi ja hienoksi.

Yhteiskuntanäkemykseeni liittyy myös käsitys, että

rahan pakkovalta ja ihmisuhteiden ansiotulo-orjuus synnyttävät paitsi huonon myös onnettoman yhteiskunnan. Onnettomuus, siis onnellisuuden vastakohta, hapattaa vain niin salakavalasti yhteiskuntaa, että sitä on vaikea huomata.

Nainen pysyköön kotona!

Viime vaalien jälkeen puhuttiin julkisuudessa paljon uusista menestyksekkäistä naispolitiikoista, joista monia valittiin valtuustoihin. Mutta kukaan ei tuossa keskustelussa kysynyt, miksi nuo naiset haluavat vapaaehtoisesti ryhtyä sellaiseen elämään — alituisen kiireeseen, vehkeilyyn ja juonnitteluun, sanalla sanoen, koiran elämään. Sen minä sovinistisesti vielä voin ymmärtää, että joku mies on noin hullu, mutta että niin monet naisetkin, sitä on vaikea käsittää. Mutta kenties vika ei ole yksin naisissa vaan paljon yleisemmin siinä likinäköisyydessä ja julkisuushysteriassa, joka elämäämme nykyisin dominoi. Olisiko meille käynyt niin, että meillä ei enää olekaan muuta elämää kuin tämä alati paisuva julkisen sektorin elämä? Onko leppoisaa kotielämää, luonnollisten ihmissuhteiden vaalimista, kiireetöntä yhdessäoloa, ateriointia hyvässä seurassa, tähtitaivaan liikkeiden tutkistelua, rauhallista lorvimista, jolla ei pyritä mihinkään? Hieman vanhakantaisesti voisi kysyä, minkälainen on sielunelämämme? Onko meillä enää sitä, vai katsommeko sellaisen kenties tarpeettomaksi ja vanhanaikaiseksi?

Kodista puhuminen on tavattoman epämuodikasta ja jos kaiken kukkuraksi, erehtyi luulemaan, että koti liittyy olennaisesti naiseen, syyllistyy siihen heresiaan, että ajattelee toisin suomalaisen keskustelun alkuperinsiipistä, tasa-arvosta. Tasa-arvon edessä raukeaa Suomessa kaikki muu argumentointi; jää vain tasa-arvon prinssiippi, joka on ylitämätön ja jäljellä vielä Jumalankin kuoltua.

Edustan juuri niin harhaoppista käsitystä asioista, että mielestäni koti liittyy olennaisesti nimenomaan naiseen; se kaatuu tai pysyy pystyssä naisen mukana. En silti väitä, että nainen syntyi si hella lanteissaan, enkä myöskään päästä miestä kaikesta vastuusta. Miehen velvollisuus on mielestäni tehdä mahdolliseksi, että nainen voi pitää kodin elävänä ja hyvinvoivana.

Käsitykseni mukaan nainen on maailmassa kotonaan. Hän viihtyy täällä hyvin. Hänellä on huomattavasti vähemmän ongelmia olemassaolonsa kanssa — mikäli hän elää naisena — kuin on miehellä. Saattaa olla todella rentouttavaa katsella raskaana olevaa naista askareissaan. Hän aivan silmin nähdessä huokuu levollisuutta. Kenties raskaus yksinkertaisesti pakottaa naisen ottamaan lukuun sisäisyytensä ja järjestämään elämänsä sen mukaan. Yleensähan nykyihminen järjestää sisäisyytensä ulkoisten ehtojen mukaan.

Miehenä on vaikeaa

Miehen on vaikeampi olla maailmassa kotonaan. Ole-

massaolo on hänelle paljon polttavampi kysymys kuin naiselle. Joillekin se saattaa olla filosofinen eksistenssin ongelma. Se voi saavuttaa miehen maailmassa suorastaan maaniset mittasuhteet ja aiheuttaa kauheaa epävarmuutta ja katalaa elämäntunteen väljähtymistä, jopa täydellistä kyynisyyttä. Jonkun toisen miehen kodittomuus maailmassa purkautuu suorittamisen ja kunnian tavoittelun tielle. Kun saavuttaa maista kultaa ja kunniaa, on elämäkin auvoista ja tärkeää. Tämä tekevä ja aikaansaava mies onkin varsin suuressa määrin ainoa länsimaiden säilynyt miesihanne ja nyt siitä on tullut myös selvästi yhä useamman naisen ihanne. Poliitiko, tulosvastuullinen johtaja, atleetti, uudistaja, luotettava työrukkanen, järjestöjyrä tai melkein mikä tahansa, esimerkiksi tuotantoihmisestä on helppo löytää. Kun koko ajan touhuu ja saa aikaan kaikenlaista ei olemassaolo yksinkertaisesti ehdi nousta aidoksi kysymykseksi, ongelmaksi tai ihmettelyn aiheeksi.

Miehen kodittomuus maailmassa ilmenee myös seksuaalisen käyttäytymisen tasolla. Miehen elämässä seksuaalisuus näyttää olevan henkisesti samaan tapaan periferinen ilmiö kuin hänen sukupuolielimensä ovat fyysisesti ruumiiseen nähden periferiset ja ulkoiset. Fyysisellä tasolla mies ja nainen näyttävät toistensa vastakohtina, sillä naisen sukuelimet avautuvat pikemmin sisäisyyteen, fyysiseen keskukseen, kohtuun. Vastaavalle suuntautuneisuudelle voi myös henkiselällä ja sielullisella tasolla löytää käyttäytymisestä esi-

merkkejä.

Mies voi hyvin ajaa itsensä lähes hulluuden partaalle toteuttaessaan seksuaalisuuttaan. Esimerkiksi AIDS-keskustelun alkuaikoina esille tulleet homomiesten partneriluvut olivat monesta kerrassaan uskomattomia: 20–30 aktia päivässä eri partnereiden kanssa ilmentää melkoista "drivea" noin lievästi sanottuna. Samaten yleisenä kliseenä elävä toteamus siitä, että miehellä ei ole päässään kuin yksi asia, ilmaisee myös jotakin todellista miehen seksuaalisuudesta, jossa on jotakin kliseemäistä. Hillittömyys on miestä lähempänä kuin naista, tässä suhteessa nainen on paljon enemmän ihminen kuin on mies, joka lähes aina näyttää tuovan tullessaan myös osan eläintä tai — joissakin harvoissa tapauksissa — osan "enkeliä". Juuri kodittomuus maailmassa ajaa miestä hillittömyyden suuntaan. Karkeasti suunnat voi jakaa kahteen sen mukaan, noudattaako mies elämässään haluminänsä vai järjellisen minänsä ääntä. Ensimmäinen ajaa häntä elämellisyteen, jälkimmäinen puolestaan kohti enkeleitä ja jumalallista. Siksi vanha sanonta, jonka mukaan "*post coitum omne animal triste*" pätee paljon kohdallisemmin miehen kuin naisen seksuaalisuuteen, jota päinvastainen toteamus saattaa kuvata paremmin.

Kulttuurieroja on vielä

Länsimaisessa ihmiskäsityksessä miehen malli ja ideaali on suuntautunut jo pitkään yksipuolisesti hen-

kisyttä ja hengellisyttä aliarvioivaan suuntaan. Kuvainnollisesti voi sanoa, että länsimainen mies ei ihannetapauksessaan ole tekemisissä enkeleiden kanssa. Pikemmin tähän ihanteeseen kuuluvat fyysiset ja konkreettiset tuotannolliset arvot eivät hengellisyyden ja korkeamman tietoisuuden arvot, jotka laaja-alaisina ja syvinä ovat kestävämpiä ja arvokkaampia kuin lyhytkestoiset fyysiset arvot. Käytännössä tämä ilmenee tuotannollisen ihmisen ihannointina.

Itäisemmissä ja voimakkaammissa kulttuureissa — meidän elämme sisäisesti erittäin heikkoa ja sanan huonossa mielessä naismaista kulttuurin aikaa — on miehen eräänä keskeisenä ideaalina aina ollut myös ulkoisesti passiivinen mies, jonka aktiivisuus ilmenee nimenomaan viisauden harjoittamisessa. Sisäinen aktiivisuus asettaa tavoitteekseen kaiken toiminnan ja liikkeen alkulähteen, joka ei ole fyysisesti ilmenevää voimaa, vaikka onkin kaiken voiman perusta. Tällaista ideaalia kuvastaa mm. profeetta Muhammedin toteamus, jossa hän sanoo nukkuessaan sulkevansa silmänsä mutta valvovansa sydämessään. Sama ilmenee myös islamin opetuksessa suuresta pyhästä sodasta, jossa vihollisena on sielullinen heikkous ja henkinen kuona.

Länsimaista tämä ideaali on kadonnut lähes kokonaan ja esimerkiksi meillä Suomessa ei luterilaisella kirkolla ole juuri mitään tarjottavaa tällaisen "tien" aukiemiseksi. Taiteissa saattaa olla avoin mahdollisuus hengelliseen kouluun, mut-

ta se edellyttää, että taiteilija seurustelee enkeleiden kanssa, eikä yksinomaan heijasta sitä aikaa, johon sattumalta on syntynyt. Myös länsimaisen filosofian perinteestä löytyy vastaavia opetuksia samoin kuin katolisen ja ortodoksisen kirkon hengenelämästä.

Perinteisissä itäisissä kulttuureissa maksuliini on esitetty aktiivisena ja feminiini passiivisena täydellisyytenä. Molemmat ovat ideaaleina täydellisiä, kuten tuli on tulta ja vesi vettä, mutta ilmenevyyden ne saavuttavat vasta keskinäisestä liitostaan, jota ns. jing-jiang-kuvio symboloi. Se, mikä tästä liitosta muodostuu, on nimenomaan kokonaisuus, joka on todellisuuden eräs tärkeimpiä määreitä.

Erilaiset energiat

Meillä perinteisesti ajatellaan mies aktiiviseksi osapuoleksi erotiikan alueella ja nainen puolestaan passiiviseksi, vaikka näin ei käytännössä olekaan. Kun mies täällä "iskee" itselleen "makeen mimmin" — kuten hän asian mielellään ilmaisee — toimii hän erittäin suurella todennäköisyydellä juuri niin kuin oli tarkoituskin toimia. Nainen on ollut passiivisena osapuolena, mutta sitäpä nainen osaakin olla hämmästyttävän voimakkaasti ja aktiivisesti!

Miehen fyysinen aktiivisuus on energiana huomattavasti karkeampaa ja eriytymätöntä naisen passiiviseen psyykkiseen energi-
aan verrattuna. Jos tällä tasolla arvioi länsimaista miestä, voi todeta, että valalla on itse asiassa kaikkein

heikoimman miehuuden ideaali. Tältä fyysiseltä miehuudelta puuttuu kokonaan henkinen, sisäinen miehuus, jonka harjoittaminen avaisi hänelle tien "taivaaseen" ja kaiken energian alkulähteille.

Se, että miehet eivät länsimaissa ole kuin marginaalisesti tekemisissä näiden alkulähteiden kanssa, on mielestäni syy länsimaiden nykyiseen tilaan, jota leimaa voimallisesti hengettomuus ja henkisten päämäärien puuttuminen elämästä. Näin ajatellen on loogista, että kaiken edistyksemme avulla olemmekin toteuttamassa parempaa maailmaa huononevalla ihmisyydellä. Tämä ajatus ei ole mitenkään outo tai uusi, sillä se esiintyy monen perinteen opetuksissa. Esimerkiksi intialainen samoin kuin islamin kosmologia puhuu syklisestä maailmanajasta, jossa heikommat aikakaudet seuraavat voimakkaampia, kunnes päädytään (hindulaisuuden mukaan) mustaan Kali-jumalattaren hallitsemaan viimeiseen sykliin, jota tuon opetuksen mukaan maailma nyt elää.

Koti on pirstaleisen maailman sydän

Kun katsoo omaa aikaamme, joka erikoistuu ja eriytyy yhä kapeammille tiedon ja taidon sektoreille, jotka pikemmin hämärtävät kuin selkeyttävät elämän kokonaisuuden hahmottamista ja kun lisäksi tietää, että juuri nuo ihmisen itsensä kannalta toisarvoiset tiedot ja taidot ovat tehneet ensi kertaa

maailman historiassa mahdolliseksi ihmiskunnan täydellisen tuhon, on vaikea välttää synkkeneviltä ajatuksilta. Toisarvoisia ihmisen kannalta nämä ovat siksi, että niiden harjoittaminen tai niiden sovellutukset eivät mitenkään välttämättä johdata ihmistä piiruakaan syvemmälle mietiskelevässä viisaudessa tai hyveellisyydessä, jotka ovat ihmisyyden todelliset "mittarit". Tämäkö on se uljas päämäärä, jonka eteen ihmiskunta on uurastanut? Tämäkö on kehityksen kehittymisen viimeinen aste, tämäkö on valistuneisuutta ja edistystä? Ei! Suunta on väärä mutta ei välttämätön.

Olen ajattelussani päätenyt siihen, että lähes maaginen parantaja ja eheyttäjä tälle nykymaailman pistaleisuudelle olisi koti ja sen sielulliset arvot. Koti on sielukkaana valtakuntana luonnostaan specialisoitumisen vastakohta. Specialistin vastakohtahan on amatööri, rakkaudella moneen suhtautuva kokonainen ihminen. Koti on olemukseltaan juuri tällainen tuhansien pienten seikkojen maailma, joka vaatii rakastajansa olakseen kokonaisuus. Vaikka kodin pikkuseikat erillisinä arjen kulussa vaikuttavat mitättömiltä, muodostuu niistä kuitenkin vaalivan rakkauden ansiosta tutsematon kivijalka uudelle ja ehjälle sydämelle, selvälle järjelle ja lujalle uskolle, jotka ovat onnellisen ja hyvän elämän perustekijät. Tämä tuhansien pikkuseikkojen kokoava sydän on mielestäni nainen ja siksi myös katon — järkyttävää kyllä — kodin naisen tärkeimmäksi, syvällisimmäksi ja merkittävimmäksi kulttuurisaavu-

tukseksi maailman historiasa. Mikäli nainen ei kannakodista huolta, ovat kodin asiat huonosti. Ja kun kodin asiat ovat huonosti, ihminen on heikoilla ja kulttuuri vaila perustaa. Uskon, että tässä suhteessa istumme Suomessa todellisen aikapommin päällä, sillä tämän ilmiön seuraukset tulevat kaikessa laajuudessaan esille vasta tulevaisuudessa.

Julkinen elämä on kodin elämään verrattuna toisarvoista. Se on pikemmin vain välttämätön paha, joka juuri sellaisena tulee hoitaa — ei niin, että se muodostaisi elämän sisällön ja tarkoituksen. Julkisessa elämässä ei tuollaisia seikkoja yksinkertaisesti ole. Elämän merkitys ja syvät tarkoituksen elämykset ovat intiimejä asioita, jotka auttamattomasti "paleltuvat" julkisuuden sieluttomuudessa.

En siis epäröisi hetkeäkään miettiessäni, kumpi on arvokkaampaa, että Suomi istuu YK:n Turvallisuusneuvostossa vai että osaa valmistaa ja nauttia herkullisen spaghettikastikkeen? Minä pidän ruoasta!

KIRJOITTAJA-KOULUTUS

Kolmivuotisen kirjoittajakoulutuksen aikana perehdytään lyriikan ja proosan tuottamiseen sekä syvennetään kirjallisuuden tunte-
musta.

Pääopettajana toimii kirjailija Matti Paavilainen apunaan Kari Levola ja Raija Siekkinen, vierailijoina eturivin kirjailijoita ja muita asiantuntijoita.

Opiskelu on vaativaa ja edellyttää kovaa työpanosta.

Koulutus muodostuu syys-lokakuulla ja maaliskuuhun pidettävistä intensiivijaksoista, jolloin on luentoja, harjoituksia ja henkilökohtaista ohjausta. Jaksojen välillä tehdään laajoja harjoitustehtäviä.

Koulutukseen valitaan lahjakkaita kirjoittajia hakemusten, tekstinäytteiden ja valintakokeen perusteella.

Lähetä lyhyt elämäkerta, perusteluja osallistumiselle ja enintään 10 liuskaa tekstiä elokuun aikana Kriittiselle korkeakoululle. Pakollinen valintatilaisuus pidetään 4.9.89 klo 18—20 Porthania IV:ssä Hallituskatu 11. Tilaisuuden osallistumismaksu on 185 mk ja on maksettava etukäteen ps-tilille 715 560.

Lukukausimaksu on 1 950 mk.

Hakemukset ja tiedustelut

**Kriittinen
Korkeakoulu**

*Kasarmikatu 19
00130 HELSINKI
puh. 90-624 977*

TULE INKAAN ENSI SYKSYNÄ!

INKA (Inhimillisen kasvun seminaari) on tarkoitettu kaikille elämästä, ihmisistä ja maailmasta kiinnostuneille ihmisille. Se tarjoaa mahdollisuuden vuorovaikutukseen tiedollisessa, taiteellisessa ja sosiaalisessa toiminnassa.

INKAssa tehdään harjoituksia draamassa, dreijauksessa, eurytmiassa, kansantansseissa, luovuudessa, maalauksessa, meditatiivisessa- ja runon kirjoittamisessa sekä musiikissa. Sosiaaliryhmässä harjoitellaan kuuntelemista ja keskustelemista, ihmisten erilaisuuden hyväksymistä. Luennoissa tarkastellaan ihmistä ja ihmisen mahdollisuuksia, kulttuuriperintöä ja aatteita.

INKA alkaa syyskuussa ja kestää toukokuun puoliväliin. Seminaariin kokoonnutaan tiistai-, keskiviikko- ja torstai-iltaisin klo 17.15—20.30.

Hakuaika on elokuussa. Hakemuksissa esitetään henkilökuva ja perusteluja seminaariin osallistumiselle. Seminaarimaksu on 2000 mk.

Pyydä esite tai kysy lisätietoja Asta Haapalaiselta tai Terttu Lemströmiltä puh. 624 977. Kriittisen korkeakoulun osoite on Kasarmikatu 19, 00130 Helsinki.

TILAA JULKAISUSARJAN UUTUUKSIA:

Matti Vaittinen:
TEOLLINEN KULTTUURI
Hyvinvointi ja tiede, 112 s.
30 mk

Matti Vaittinen:
TERVEYS KULTTUURI-
FILOSOFIENA
ONGELMANA
Teollinen kulttuuri elämän-
muotona ja kokemuksena,
133 s. 30 mk

Esko Paakkola (toim.)
EUROOPAN
SIELUNMATKA
Ariston seminaarin
raportti 105 s. 50 mk.

os. KRIITTINEN
KORKEAKOULU
Kasarmikatu 19
00130 HELSINKI
Puh. 90-624 977

KRIITTINEN TILA

1.7.—16.7.
KIPSINAAMIOITA
taiteilijat Maikku Oivo ja
Virpi Ojanen
ma-pe 11-16, la-su 12-16
Kasarmikatu 19
00130 Helsinki

**KRIITTISEN
KORKEAKOULUN
JULKAISUSARJASSA
ON TÄHÄN MENNESSÄ
ILMESTYNYT:**

- N:o 5 (1986) *Turunen, Kari E.: NÄKÖKULMA PEDAGOGIIKKAAN*
30 s. à 20 mk, loppuunmyyty
- N:o 6 (1987) *Turunen, Kari E., TIETO JA KULTTUURI* 70 s. 40 mk, loppuunmyyty
- N:o 7 (1987) *Esko Paakkola ja Asta Haapalainen (toim.) METSÄLUONNON KAUTTA
HENKISEEN KASVUUN* 142 s. 60 mk
- N:o 8 (1988) *Esko Paakkola ja Tuula Lindstedt (toim.) IHMINEN LUZIFERIN JA
AHRIMANIN JÄNNITTEESSÄ*
Juhlamoniste Martti Tuomolalle 29.4.1988
- N:o 9 (1988) *Liisa Kiesiläinen (toim.)
KEHITTYVÄ PÄIVÄKOTI. 12 raporttia päiväkotityön kehittämisestä* 64 s.;
40 mk
- N:o 10 (1988) *Liisa Kiesiläinen
PÄIVÄKODIN KASVATSKULTTUURI*
143 s.; 60 mk
- N:o 11 (1988) *Matti Vaittinen
TEOLLINEN KULTTUURI Hyvintointi ja tiede*, 112 s.; 30 mk
- N:o 12 (1989) *Matti Vaittinen, TERVEYS KULTTUURIFILOSOFISENA ONGELMANA*
Teollinen kulttuuri elämänmuotona ja kokemuksena 133 s.; 30 mk
- N:o 13 (1989) *Esko Paakkola (toim.) EUROOPAN SIELUNMATKA* Airiston seminaarin
raportti; 50 mk

MONISTEITA SAA: KRIITTINEN KORKEAKOULU
Kasarmikatu 19
00130 Helsinki
puh. 90-624 977